

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 46.

Tisdagen den 27 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande april.

§ 2.

Ordet lämnades härefter till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *Svensson*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr *S. Bengtsson*, under uttalande av vissa farhågor om bristande beredskap för bekämpande av de pest- och koleraepidemier, som eventuellt kunde spridas till vårt land, till chefen för civildepartementet framställt det spörsmål, huruvida departementschefen hade sin uppmärksamhet riktad på nämnda viktiga angelägenhet och vore villig att ofördröjligen låta verkställa en grundlig undersökning på området och att, om förhållandena ej kunde anses tillfredsställande, vidtaga omedelbara betryggande åtgärder.

*Svar å
interpellation.*

Den huvudsakliga anledningen till ifrågavarande interpellation torde hava varit de anmärkningar, som av t. f. föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium doktor *C. A. Kling* i skrivelse till medicinalstyrelsen den 24 februari 1920 framstälts rörande laboratoriets förmåga att fylla sin uppgift i kampen mot eventuellt inkommande farsoter i landet. Särskilt hava dessa anmärkningar riktat sig mot laboratoriets organisation och lokalförhållanden.

Med anledning av doktor *Klings* uttalanden vill jag till en början erinra, att frågan om organisationen av statens bakteriologiska laboratorium sedan år 1917 är föremål för utredning av en utav Kungl. Maj:t den 25 september samma år förordnad kommitté. Denna kommitté, i vilken finnas representanter för olika meningsriktningar i fråga om principerna för organisationen av anstalten, torde, enligt vad jag inhämtat, komma att om några veckor avlämna sitt betänkande. Innan den nu berörda utredningen föreligger, är det givetvis icke lämpligt att taga ståndpunkt till frågan om laboratoriets organisation.

Beträffande lokalfrågan må erinras, att laboratoriet för närvarande är inrymt i huset nr 15—17 vid Vasagatan, där omkring 12

Svar å
interpellation.
(Forts.)

rum stå till förfogande, varjämte särskilt kylrum disponeras i annan fastighet samt lokaler för stallarna förhyras vid Norrtullsgatan. Frågan om ett mera ändamålsenligt ordnande av laboratoriets lokalförhållanden har sedan länge stått på dagordningen; och hava flera förslag härutinnan framkommit. Så har medicinalstyrelsen i dagarna inkommit till Kungl. Maj:t med förslag om förhyrande av en större fastighet i Vasastaden, i vilken laboratoriet skulle erhålla synnerligen rymliga och lämpliga lokaler. Vid tillsättandet av förenämnda kommitté uppdrogs åt denna att jämväl taga under övervägande spörsmålet om lämpliga lokaler för laboratoriet. Laboratoriets lokalfråga torde överhuvud ej kunna *definitivt* ordnas, förrän i samband med organisationsfrågans prövning, enär berörda två spörsmål på det intimaste sammanhöra. 1918 års lagtima riksdag har jämväl vid behandling av ett utav Kungl. Maj:t då framlagt förslag i fråga om användningen av statsverkets fastighet i kvarteret Grönlandet norra uttalat sig i sådan riktning.

Om det sålunda för närvarande ej synes kunna ifrågakomma att med föregripande av den pågående utredningen taga ståndpunkt till spörsmålen om laboratoriets organisation och ett mera definitivt ordnande av dess lokalförhållanden, torde jag med anledning av interpellationen närmast hava att beröra frågan, huruvida nu förefintliga skyddsåtgärder mot avsedda sjukdomars införande och spridande i landet, särskilt i vad de äro beroende av bakteriologiska laboratoriets verksamhet, kunna anses betryggande; och får jag i sådant hänseende meddela följande.

I främsta rummet torde det hava varit doktor Klings uttalanden rörande svårigheterna att vid en eventuell pestepidemi erhålla tillräcklig myckenhet vaccin och serum, som givit anledning till oro. Jag ber då till en början få nämna, att Kungl. Maj:t på av medicinalstyrelsen den 19 januari 1920 gjord framställning den 6 februari 1920 ställt medel till medicinalstyrelsens förfogande för inköp av pestvaccin för 5,000 personer och pestserum för 50 personer. Såväl vaccin som serum hava sedermera av styrelsen rekviderats, den förra från Pasteurinstitutet i Paris och det senare från Bern. Såväl den rekviderade serumkvantiteten som vaccinen har redan kommit medicinalstyrelsen till handa. Vidare har från seruminstitutet i Bern på styrelsens rekvisition anlänt hit ytterligare 1,250 flaskor pestserum i konsignation, varjämte institutet förklarar sig villigt att även framdeles vid behov leverera pestserum.

Härutöver hava emellertid även andra åtgärder vidtagits för att tillgodose behovet av pestserum och pestvaccin samt annorledes möta en eventuell pestepidemi. Därvid torde i första hand böra beröras frågan om anordnandet av ett centralt laboratorium för pestundersökningar och för beredande inom landet av pestvaccin. Som bekant skola i regel alla fartyg från pestsmittad ort för undersökning ingå till karantänsanstalt — västerifrån kommande fartyg till Kängö och österifrån kommande till Fejan. Pestundersökningarna beträffande sådana fartyg äro avsedda att genom utskickade bakteriologer äga rum på karantänsplatserna, som i betraktande av att de ligga på öar

lämna bästa tänkbara skydd mot faran för sjukdomens spridning. På båda nämnda platser finnas för undersökningarna anordnade laboratorier. Emellertid kan i vissa fall ytterligare undersökning beträffande fartyg, som redan lämnat karantänsanstalt, bliva nödvändig, detta bland annat därför, att pestens spridning i stor omfattning äger rum genom råttor och smittade sådana kunna påträffas efter fartygets avgång från karantänsplatsen. Det är i sådana fall för tidsvinnande önskligt, att denna undersökning kan förläggas till någon centralt belägen plats, helst i Stockholm. Ett pestlaboratorium därstädes erfordras dock i främsta rummet för de undersökningar, som kunna erfordras, i händelse pesten skulle få fast fot någonstades i landet. Det torde visserligen kunna antagas, att den pestvaccin, som erhållits från utlandet, skall räcka en avsevärd tid framåt, men det måste dock vara i hög grad önskvärt, att beredande av sådan vaccin kan anordnas inom landet.

Så länge Ryssland och Balticum blockerades, var frågan om ett centralt pestlaboratorium icke så aktuell. När förbindelserna med nämnda länder ånyo komma till stånd, ställer sig saken annorlunda. Åtgärder hava även redan vidtagits, varigenom tillgången till ett pestlaboratorium blivit säkerställd. I detta hänseende har jag från medicinalstyrelsen inhämtat följande.

Redan i mars 1918 gjorde medicinalstyrelsen, med hänsyn till den då från Ryssland i viss mån hotande pestfaran och enär det diltillsvarande pestrummet i statens bakteriologiska laboratorium måste tagas i anspråk för annat ändamål, framställning till Karolinska institutets lärarekollegium om rättighet att få disponera ett rum vid institutets bakteriologiska avdelning för tillverkning av pestvaccin. Sedan denna framställning bifallits, uppdrog styrelsen i april 1918 åt statslaboratoriets dåvarande föreståndare att låta iordningställa pestlaboratoriet för sitt ändamål. Emellertid meddelades i november 1919, att Karolinska institutets bakteriologiska avdelning själv önskade disponera den för pestlaboratoriet upplåtna lokalen. Medicinalstyrelsen såg sig då nödsakad att anskaffa annan lokal för pestlaboratoriet samt sökte för ändamålet byggnadsstyrelsens medverkan. Sedan en mångfald förslag på lokaler sedermera prövats men befunnits otillfredsställande, lyckades det till sist att genom överenskommelse med Karolinska institutet få disponera en del av institutets hygieniska laboratorium för ändamålet. Denna lokal har nu efter genomgången reparation och sedan nödiga skyddsanordningar vidtagits mot råttor, flugor m. m. inrättats till ett fullt modernt pestlaboratorium, vilket blivit av medicinalstyrelsen med biträde av statslaboratoriets inspektor och föreståndare avsynat och godkänt.

Genom de nu omnämnda åtgärderna torde behovet av ett centralt pestlaboratorium hava blivit f. n. fullt betryggande tillgodosett. Det kan även i detta sammanhang förtjäna omnämnas, att aktiebolaget svenska seruminstitutet, vars föreståndare, docenten E. Levin, vid Pasteurinstitutet i Paris studerat tillverkningen av pestserum och pestvaccin samt deltagit i bekämpande av flera pestepidemier utomlands, låtit inrätta ett laboratorium jämte tillhörande rum för försöks-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

djur samt stall. Så snart denna anstalt avsynats av medicinalstyrelsen, vilket, enligt vad nyss meddelats mig nu ägt rum, kan beredning av såväl pestvaccin som pestserum därstädes påbörjas, och beräknas vaccinen vara färdig om en vecka därefter samt pestserum i mitten av maj månad. Enligt vad jag från medicinalstyrelsen inhämtat, kan jämväl, om så skulle bliva erforderligt, detta privata laboratorium få disponeras av statslaboratoriet för diagnostiska pestundersökningar.

Beträffande de farsoter i övrigt, för vilkas spridning till vårt land förhågor uttalats, nämligen fläckfeber och kolera, så är enligt vad som meddelats mig, fläckfeberns bakterie icke ännu känd, varför bakteriologiska undersökningar vid fläckfeber ej förekomma. De undersökningar rörande användning av serum mot denna sjukdom, som företagits, lära befinna sig på det första experimentella stadiet. Någon tillverkning av dylikt serum har ännu ej ägt rum vid statslaboratoriet. Enligt vad från läkarhåll framhållits, torde de bästa skyddsåtgärderna mot denna sjukdom, som huvudsakligen överföres genom klädlöss, bestå i renlighet och väl ordnade hygieniska förhållanden. Vad angår koleran, så är intet serum mot denna sjukdom känt. En under krigstiden använd vaccin har emellertid visat sig äga viss förebyggande förmåga. Dylik vaccin har även tillverkats vid statslaboratoriet, och kommer, enligt vad jag inhämtat, tillverkning därav att fortsättas. För detta ändamål torde även det nya pestlaboratoriet kunna komma till nytta. Skyddsåtgärderna mot koleran måste emellertid i huvudsak gå ut på att fortast möjligt taga hand om och isolera alla upptäckbara till landet inkommande kolerasjuka och att i övrigt hava det så ordnat, att sekundärfall så hastigt som möjligt upptäckas och oskadliggöras.

Med anledning av förevarande interpellation har inspektören för statens bakteriologiska laboratorium, professor C. Sundberg, avgivit infortrat yttrande. Professor Sundberg konstaterar därvid till en början, att laboratoriet har att kämpa mot trångboddhet och att vissa olägenheter göra sig gällande på grund av splittringen av laboratoriets arbetslokaler. Professor Sundberg håller dock före, att laboratoriet det oaktat skall kunna hädanefter liksom hittills, i avvaktan på lösningen av dess lokal- och organisationsfråga, i de nuvarande lokalerna på ett tillfredsställande sätt fylla sina ordinarie uppgifter, allra helst om sådana arbeten, vilka kunna på annat håll utföras, exempelvis massproduktion av serum, tillfälligtvis inskränktes för tillgodoseende av viktigare uppgifter. Vidare framhåller professor Sundberg, att de särskilda åtgärder, som erfordras för mötande av extra ordinarie uppgifter, nämligen bekämpande av eventuella farsoter, särskilt pest, i de viktigaste avseendena redan äro planerade samt övrigt under förberedande bearbetning. Därvid framhålles särskilt inrättandet av det provisoriska pestlaboratoriet, vilket professor Sundberg finner tillfredsställande anordnat så väl för pestdiagnos som för vaccinberedning. Beträffande statslaboratoriets beredskap för bekämpande av fläcktyfus anför professor Sundberg, att det visserligen vore önskvärt, att statens laboratorium hade möjlighet att deltaga i det vetenskapli-

ga utexperimenterandet av ett verksamt serum mot denna sjukdom, men att därmed torde böra anstå så länge laboratoriet hade viktigare och närmare liggande spörsmål att bearbeta.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Såsom jag inledningsvis framhållit, lär det icke vara möjligt att för närvarande taga ståndpunkt till frågan om det bakteriologiska laboratoriets organisation eller att vinna en slutgiltig lösning av dess lokalfråga. Intill dess så kan ske kunna givetvis vissa svårigheter och olägenheter vid laboratoriets skötsel icke undvikas. De åtgärder, som påkallas för att sätta laboratoriet i stånd att fylla sin uppgift i kampen mot eventuella farsoter, måste jämväl för närvarande i viss mån erhålla provisorisk natur. Om vederbörlig hänsyn tages till nu berörda förhållanden, så torde, så vitt jag kunnat finna, de av vederbörande myndigheter i nyssnämnda syfte vidtagna anordningarna kunna betecknas såsom tillfredsställande.

En olägenhet är, att tillverkning av pestserum, på grund av bristen på lämpliga stallar, ännu ej kan äga rum vid statslaboratoriet, men landets eventuella behov av serum torde dock genom redan verkställd import eller genom de avtal, som i sådant hänseende träffats, vara fullt säkerställt. Jag ber här få tillägga, att även Danmark, vilket land torde vara minst lika hotat av pestfaran som vårt, ännu icke ansett sig behöva vidtaga någon åtgärd för beredande inom landet av pestserum, utan åtnöjer sig med att hava ett mindre lager importerat serum i förråd.

Då det gäller att bekämpa eventuella farsoter, är det givetvis icke endast det bakteriologiska laboratoriets verksamhet, man har att lita till, utan ett minst lika viktigt led härvidlag är, att nödiga administrativa och hygieniska mått och steg vidtagas för att i möjligaste mån förhindra sådana sjukdomars införande och spridande i landet. För de vidlyftiga åtgärder, som i sådant syfte redan tidigare vidtagits, kan här ej närmare redogöras. Här må endast omnämnas åtgärder sådana som inrättande av karantäns- och observationsanstalter, besiktning av fartyg, resande och reseffekter, m. m. Dylika åtgärder hava jämväl under senaste åren moderniserats och ytterligare kompletterats. Särskilt har uppmärksamheten därvid ägnats åt fläckfebern, beträffande vilken sjukdom en följd av skyddsföreskrifter utfärdats. Nya observationsplatser och ett flertal avlusningsanstalter hava även inrättats, såsom i Haparanda, Gävle, Stockholm m. fl. städer, särskilt till skydd mot den fara, som hotar från Ryssland, Finland och de Baltiska länderna. Vidare hava interskandinaviska förhandlingar förts, genom vilka åstadkommits överensstämmelse mellan i de olika länderna gällande bestämmelser till skydd mot smittsamma sjukdomars införande samt samarbete för ett snabbt upptäckande av hotande smittofara. Slutligen må nämnas, att medicinalstyrelsen planlagt s. k. flygande kolonner med läkare, sköterskor och nödig utrustning för bekämpande av eventuellt uppträdande sjukdomar av ifrågavarande slag, samt att Kungl. Maj:t bifallit en av styrelsen gjord framställning om att i en del östersjöhamnar få vid börjande seglation anställa besiktningsläkare för undersökning av till Sverige avresande personer.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Medicinalstyrelsen är även betänkt på att ytterligare skärpa farsotsskyddet i den mån som sjötrafiken från av smittsamma sjukdomar hemsökta länder ökas eller dessa sjukdomar därstädes vinna ytterligare spridning.

Genom de sålunda vidtagna skyddsåtgärderna har givetvis någon absolut säkerhet mot smittofaran icke kunnat vinnas och kan en sådan *absolut* säkerhet över huvud icke under några förhållanden erås. Det torde dock icke föreligga någon anledning till större oro för att vi icke hädanefter, liksom hittills under världskriget, skola kunna förhindra spridning inom landet av ifrågavarande sjukdomar. Skulle emellertid, trots alla ansträngningar, epidemier uppkomma, kan man dock på goda grunder hoppas, att vår beredskap skall kunna fylla de krav, som rättvisligen böra ställas på densamma.

Med hänsyn till de upplysningar, som jag inhämtat rörande det av interpellanten väckta spørsmålet, har jag icke ansett mig böra för närvarande förorda igångsättandet av någon särskild undersökning eller ny utredning i ämnet. Regeringen är emellertid fullt medveten om frågans betydelse och kommer givetvis att med uppmärksamhet följa de åtgärder, som i förevarande avseende vidtagas.

Vidare yttrade:

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det lämnade svaret, och om det än icke gått i så positiv riktning, som jag hade hoppats, så har det dock visat, att herr statsrådet icke på något sätt har velat underlåta att följa förhållandena på detta område. Han har också kunnat meddela, att en del viktiga åtgärder redan äro vidtagna och att en del äro under förberedande.

Men om nu icke svaret har gått i den positiva riktning, som jag väntat, så kan jag dock konstatera, att efter denna min interpellation vederbörande ämbetsverk icke varit i overksamhet. Jag har framställt densamma på grund av kommerskollegii kungörelse i ämnet, som i slutet av februari månad var intagen i dagstidningarna. Det meddelades i denna kungörelse, att icke mindre än 40 länder voro pestsmittade och 14 kolerasmittade. Dagarna därefter kom en mycket beaktansvärd artikel från förståndaren för bakteriologiska anstalten doktor Kling, däri han bestämt uttalade, att statens anstalt icke var redo att möta den fara, som hotade vår folkhälsa. Han säger, att pestvaccin icke kunde tillverkas på anstalten, då man var i saknad av pestlaboratorium. Med utgångspunkt från detta uttalande var det ganska intressant att se, vilka åtgärder som sedermera blivit vidtagna. Det började med en del lugnande artiklar i dagspressen, i vilka omtalades, att från vederbörande håll anstalter redan voro vidtagna för att få lokaler för ett pestlaboratorium; det uttalades till och med, att sådana redan voro förhryda. Att detta icke var i överensstämmelse med det verkliga förhållandet visar en del undersökningar och åtgöranden, som vidtogos därefter.

Jag kan erinra om, att sedan min interpellation framställdes den

28 februari, var rodan den 3 mars — alltså 4 dagar efter interpellationen — medicinalstyrelsen i gång med sitt arbete. Föreståndaren för den bakteriologiska anstalten anmodades nämligen av medicinalstyrelsen den 3 mars att bese en lägenhet vid Hötorget och en annan vid Munkbrogatan 2, som ifrågasattes till pestlaboratorium. Men i yttrande till medicinalstyrelsen framhöll föreståndaren dessa lokalers olämplighet och föreslog, att man skulle söka få till stånd en för pestlaboratorium passande byggnad på tjanlig plats i Stockholms utkant.

Dagen därefter, den 4 mars, uppdrog medicinalstyrelsen åt arkitekt Westman att efter samråd med inspektören, professor Sundberg, avgiva yttrande såväl i fråga om uppförande av ett pestlaboratorium som anordnandet av ett provisoriskt dylikt i huset Munkbrogatan 2.

Den 8 mars beslöt styrelsen att göra en framställning hos byggnadsstyrelsen om anvisande av lämpligt område för uppförande av ett pestlaboratorium. På särskild begäran erhöll föreståndaren för anstalten i uppdrag att söka efter lämplig lägenhet.

Den 9 mars, dagen efter, anmäldes, att en dylik lokal sannolikt kunde erhållas å Karolinska institutets hygieniska institution.

Den 10 mars skrev styrelsen till Karolinska institutet med anhållan att tills vidare få använda några där befintliga rum till pestlaboratorium.

Den 11 mars beviljades denna anhållan. Lokalen är nu efter vidtagna ändringar färdig att användas för pestundersökningar och pestvaccinsberedning. Däremot kan pestserumsberedning icke igångsättas vid statens bakteriologiska laboratorium, då isoleringsanstalter saknas.

Detta vad som rör själva pestlaboratoriet.

Då det dröjde med svaret, använde jag en tid till att göra besök på anstalten och dess olika lokaler. Det är att märka, att dessa äro förlagda till icke mindre än 4 olika platser i staden, och hade medicinalstyrelsens önskan gått i uppfyllelse, så hade en femte plats vid Munkbrogatan 2 även förhyrts.

Den omständigheten, att en anstalt av den betydelse för folkhälsan som denna har, är förlagd på så många platser, måste ju välla svårigheter, såsom man lätt kan tänka sig, även om man icke är sakkunnig på området. Men vid besök på anstalten befinner sig denna i ett tillstånd, som man knappast väntat på en statens anstalt av en så stor betydelse. Jag skall nu icke särskilt fästa mig vid häststallarna eller rastgården. Det torde närmast vara sundhetspolisen, som har att undersöka sådant och uttala sig därom. Vid besök å anstalten vid Vasagatan finner man där en massa smådjur i ett rum i tränga burar. Det är olika sorters djur, som skola användas för framkallande av dessa betydelsefulla baciller. Här behöver säkerligen tänkas på större utrymme. Men vad som är mest anmärkningsvärt är, att i ett enda rum tillverkas 5 å 6 olika sorters vaccin. Det kan lätt tänkas, vilken betydelse det skulle få för vår folkhälsa, om en person här skulle råka ut för att i trängseln av alla dessa glasburkar med olika innehåll begå

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ett misstag. Det skulle enligt min uppfattning kunna bliva mycket ödesdigert för hela vår folkhälsa; det är alldeles visst.

Inspektören har också, enligt herr statsrådets svar, erkänt, att lokalerna äro för tränga och att därför en utvidgning behöver ske. Vid undersökning av dessa lokaler kan man verkligen med skäl fråga sig, om medicinalstyrelsens chef själv tror på en dylik anstalts betydelse såsom skydd för vår folkhälsa, ty om han det gör, är det omöjligt förstå, att icke något åtgöres för saken med undantag av att en kommitté tillsatts för två och ett halvt år sedan med uppdrag att göra en utredning. Och jag skulle vilja begagna tillfället att till herr statsrådet rikta den frågan, om det är så lämpligt att gömma sig bakom denna utredningskommitté, då det står så viktiga saker på spel, som det här gäller i dessa dagar och kanske ännu mera under den kommande sommaren, då är det oförlåtligt att icke vidtaga flera åtgärder, än som skett före interpellationen.

När det sedan gäller anstalten i stort för serumtillverkningen, så bör man uppmärksamma detsamma som nyss framhölls. Den 12 mars föreslog föreståndaren i en skrivelse, att åtgärder måtte vidtagas för förhyrande av en större lägenhet på lämplig plats. Man ser alltså, att det ena förslaget, den ena handlingen i rask följd efter den andra framkommit efter interpellationen.

Den 27 mars hölls sammanträde i styrelsen för diskussion av lokalfrågan. Av generaldirektören föreslogs då att använda rummen i Munkbrogatan 2 som ett annex till laboratoriet vid Vasagatan. Detta förslag avstyrktes av föreståndaren såsom opraktiskt och otillräckligt.

Den 29 mars beslöt styrelsen på generaldirektörens förslag att hos byggnadsstyrelsen anhålla, att den måtte så skyndsamt som möjligt vidtaga åtgärder för att i kvarteret Grönlandet norra provisoriska lokaler måtte beredas för statens baktericologiska laboratorium. Här emot reserverade sig medicinalrådet Bissmark och föreståndaren av det huvudsakliga skälet, att dessa lokaler ej kunde bliva färdiga förrän år 1922. Detta beror, som vi veta, därpå, att enligt ett av riksdagen fattat beslut kvarteret Grönlandet norra kommer att ombyggas för lokaler för medicinalstyrelsen och tandläkareinstitutet. Dessutom framhölls, att laboratoriet och stallarna för större djur i sådant fall under en lång följd av år skulle bliva förlagda på skilda ställen.

Den sista åtgärden är den, som vidtogs den 23 april, alltså 4 dagar, innan interpellationen besvarades. Jag kan då förstå anledningen till dröjsmålet med svaret. Jag antar, att detta stod i nära samband med en önskan, att de åtgärder, som rimligen kunde vidtagas, måtte vidtagas, innan svaret avgavs, så att det hela skulle se så fördelaktigt ut som möjligt. Den 23 april hemställde styrelsen hos regeringen om bemyndigande att få förhyra lokaler i huset nr 1 vid Idungatan, tillräckligt stora för inhysande av hela laboratoriet, under framhållande av att det nuvarande lokalutrymmet är otillräckligt, för att de arbeten, som åligga laboratoriet, skola kunna på ett tillfredsställande sätt utföras. Medicinalstyrelsen har också erkänt i sin skrivelse till Kungl. Maj:t, att utrymmena äro otillräckliga.

Det är huvudsakligen till följd av dessa lokalers och stallars otill-

räcklighet, jag skulle vilja tillägga otidsenlighet, som landets behov av serumtillverkning icke tillgodosetts av statens laboratorium; men i stället för att ordna anstalten så, att den skulle kunna fylla behovet. har överenskommelse träffats med ett privat institut, aktiebolaget Svenska Seruminstitutet, om inköp av serum. Så bestämde medicinalstyrelsen den 22 juni 1919, att statens laboratorium skulle leverera 70 miljoner immuniseringsenheter, motsvarande ungefär en tredjedel av årsbehovet. Samtidigt träffade man en överenskommelse med aktiebolaget Svenska Seruminstitutet om inköp av 150 miljoner immuniseringsenheter eller omkring två tredjedelar av årsbehovet. Under år 1919 inköpte medicinalstyrelsen från nämnda bolag antidifteriserum för 174,000 kronor, och denna summa påfördes egendomligt nog laboratoriets utgiftsstat. Då nu tillverkningspriset på serum före krisen var 94 öre, vilket pris ju sedermera under åren, till en del på grund av förhållanden, som vi alla känna, ökats något, så torde i alla fall den utgift, staten onödigtvis här, beroende på för små lokaler m. m., utbetalt, bli bortåt 100,000 kronor, som annars kunnat vara inbesparade.

Då man nu tar upp denna stora viktiga fråga, så drives man ofrivilligt att tänka på, hur våra grannländer ha det ordnat i detta avseende. Det var ju visserligen för herr statsrådet i hans svar till någon tröst, att Danmark icke åtgjort något särskilt med avseende på pestlaboratorium, men enligt min mening är det en dålig tröst, att andra icke ha det bättre än en själv.

Men när det gäller själva seruminstitutet, så stå Danmark och likaså Norge så långt framom oss, att vi kunde önska ha det så bra ställt, som dessa ha det, eller hålla på att ordna det.

Danmark började sin verksamhet 1902 och anstalten, som moderniserades 1909, kallas danska statens serumanstalt, bestående av särskild anstaltsbyggnad jämte byggnader för laboratorier och stallar för större och mindre djur, allt på samma tomt sammanfört i stället för, såsom hos oss, på fyra olika ställen. Chefen är fullt oberoende av medicinalstyrelsen såväl i tekniskt som vetenskapligt hänseende. Vilken betydelse det har, att man här skall göras beroende av långa utredningar och icke kunna handla i mån av behov, förstår ju litet var, som haft med sådana saker att göra, där det fordras skyndsam behandling.

I Norge har man hunnit ännu längre i avseende på ordnandet av sin seruminstitutfråga. Enligt planen skulle norska statens vaccin- och seruminstitut, för vilket förra året beviljades 95,000 kronor till inköp av tomt, innefatta fyra avdelningar: 1) en bakteriologisk avdelning, 2) en serologisk avdelning, 3) en kemisk avdelning för statens medicinalkemister och 4) en vaccinavdelning för beredning av kokoppsvaccin.

Vid avlämnandet av propositionen om nybyggnaderna yttrade där chefen för socialdepartementet ganska anmärkningsvärt följande: »Med hänsyn till det extraordinära anslaget av 450,000 kr. till klinik och stallbyggnad för försöksdjur, vill departementet i likhet med laboratoriets chef och medicinaldirektören, på det starka-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ste framhålla nödvändigheten utav att det begärda anslaget beviljas. Man må så snart som möjligt söka undanröja det svåra missförhållandet, att laboratoriets hästar måste inhysas på åtskilliga ställen i staden utan möjlighet till effektiv kontroll och med fara för att djuren kunna utsättas för smitta, vars följder kunna bli oberäkneliga.

Laboratoriets direktör skall hava en fristående ställning i ekonomiskt avseende och avger själv budgetförslaget. Detta insändes genom medicinalstyrelsen till socialdepartementet. Det beviljade anslaget disponeras av direktören utan inblandning av medicinalstyrelsen eller några andra.»

Herr statsrådet har nu, med avseende å en annan sjukdom, som jag visserligen icke tagit upp i min interpellation, men som jag i alla fall av herr statsrådets svar ser, att han haft uppmärksamheten fäst på, nämligen fläcktyfusen, yttrat, att denna sjukdom sprides huvudsakligen genom klädlöss och att bestämmelser äro utfärdade om upprättandet av avlusningsanstalter på olika ställen i vårt land. Med avseende härå rekommenderar jag herr statsrådet att noga studera de bestämmelser, som utfärdats för de personer, som satts att göra undersökning på dessa platser. Det förhåller sig nämligen så, enligt en kungörelse utfärdad från civildepartementet, att icke alla behöva undersökas, utan endast sådana personer, som kunna misstänkas ha klädlöss; men säkerligen fordras det ett ganska fint öga att utan undersökning kunna bedöma, huruvida personer, som komma från en ångbåt eller en järnvägskupé, misstänkas kunna ha klädlöss eller icke. Om därför denna undersökning, som skall ske å dessa avlusningsanstalter, skall ha någon betydelse, torde det vara skäl i att densamma utsträcker att omfatta alla personer; ty är det så farligt, som herr statsrådet betonat i sitt svar, då är det av vikt, att alla undersökas.

I herr statsrådets svar har även berörts de flygande kolonnerna för att bekämpa eventuellt uppträdande sjukdomar. Även detta kan anses vara en följd av min interpellation, ty dessa åtgärder vidtogos, först sedan interpellationen framställdes. Men att fläcktyfussmittan bara beror på klädlössen, förstår man av herr statsrådets svar, däri det säges, att det även beretts plats vid pestlaboratoriet för tillverkning av vaccin mot fläcktyfus. Och dessa rum i Karolinska institutet, där pestlaboratoriet nu inretts borde väl medicinalstyrelsen haft reda på, utan att interpellationen behövt framställas och utan att man behövt resa staden runt för att ta reda på lokal, som kunde vara lämplig.

Jag tror på grund av detta mitt inlägg och kanske ännu mer av herr statsrådets svar, att interpellationen var väl berättigad och motiverad; och det bör kanske också här erkännas, att de största olägenheterna nu för tillfället äro avlägsnade. Men jag är också övertygad om att herr statsrådet och regeringen i övrigt icke blott skola ägna denna fråga ett för tillfället betydelsefullt vakande över pest och koleran utan även söka lösa denna lokalfråga, som varit föremål för riksdagens behandling vid olika tillfällen, på ett lyckligt sätt. Detta kan, enligt mitt förmenande, icke ske, förrän anstalten blir en självständig anstalt, och man får tidsenliga lokaler och byggnader samman-

förda på en plats, så att man kan i full trygghet sköta denna anstalts verksamhet.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Men det är också ett annat bevis på att min interpellation varit befogad, vilket framgår av de skrivelser, som under de sista dagarna ingått till regeringen, den ena undertecknad av över 300 av Sveriges läkare, och därtill skulle jag kunna lägga personliga brev till mig från sådana, som icke varit i tillfälle att skriva under denna petition. Det är över en femtedel av landets läkarkår, som vill taga ställning till detta berättigade krav, vilket ämbetsverket i fråga icke ansett sig kunna vara med om i den usträckning, som de sakkunniga på området krävt.

Jag vill nu också, innan jag slutar, lägga regeringen allvarligt på hjärtat att, då detta kommittébetänkande, som enligt vad jag hört omnämnas skall vara färdigt om en månads tid — det kunde varit färdigt för två år sedan, och det har till följd att det är omöjligt göra något vid denna riksdag — inkommit till regeringen, göra allt vad den kan för att påskynda denna sak. Tiden har gått, och denna kommitté lär icke haft något sammanträde sedan förra hösten förrän nu för någon vecka sedan. Det är anmärkningsvärt då såväl inspektören som medicinalstyrelsen i sin skrivelse till regeringen för ett par dagar sedan erkänt, att det icke är bra som det är, att en kommitté, skall få fördröja en för folkhälsan så betydelsefull frågas lösning.

Jag vill därjämte lägga regeringen på hjärtat, att då detta kommittébetänkande inkommer, detsamma om det, såsom troligt är, blir någon minoritetsmening inom kommittén, underställes icke blott vissa myndigheter utan även sådana föreningar och sammanslutningar, som möjligen kunna ha en annan mening än medicinalstyrelsen. Jag syftar härvid på Svenska läkaresällskapet.

Till sist skulle jag endast vilja säga, att det går inte an att, såsom här under en följd av år skett, låta personliga sympatier och antipatier mot vissa personer vara utslagsgivande för en fråga av den betydelse för vårt folk som denna. Jag tror nu icke, att herrar riksdagsmän kunna utan närmare ingående undersökning sätta sig in i denna frågas gång. Jag har tvingats därtill på grund av dessa tidningsartiklar, och då jag börjat undersöka, har jag funnit allt mer och mer anmärkningsvärda förhållanden.

Herr Björck i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Jag ber till en början att få ge ett tacksamt erkännande till herr statsrådet och chefen för eivildepartementet för att han sorgfälligt, såvitt jag kunde finna, undvek att i denna fråga, som ju befinner sig på ett förberedande stadium, taga parti för någon av de stridande parterna.

Inledningsvis skall jag vidare be att få nämna, att när jag för några veckor sedan hörde den ärade interpellanten framställa sin interpellation, rann det mig i hågen något, som inträffade sommaren 1918. Vi hade då den första påhålsningen av koleran i landet. Sjukdomen kom österifrån med en resenär, som befanns smittad med denna sjukdom. Det blev då litet oro i vårt eget land, och uppenbarligen sträckte sig denna oro även till medicinalstyrelsen. Man fick

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bevittna, att en person, som var stadd på genomresa till Danmark, befann sig i smittat sällskap, och att det var risk att smittan genom honom skulle spridas vidare. Då denne man hade uppgivit sig skola resa till Danmark, hade det ju legat synnerligen nära till hands, tycker man, att skicka ett telegrafiskt avertissemang till danska medicinalstyrelsen i saken. Men vad gjorde den svenska medicinalstyrelsen? Jo, den skickade ett brevkort på posten till danska medicinalstyrelsen med underrättelse, att en person, smittad av kolera, uppenbarligen var på väg till Danmark. Man hade väl dock bort kunnat förutse, att detta brevkort icke skulle hinna fram, förrän den resande redan befunnit sig i Danmark, någon eller några dagar med därav betingad smittofara. Jag klandrar icke så mycket detta sätt att handla, men vad jag icke kan underlåta att klandra, det är, att den ansvarige ledaren av landets medicinalväsen intervjuledes ställde sig bakom ett sådant förfarande med det enkla svaret, att det författningsenligt icke förelåg någon skyldighet för medicinalstyrelsen att i detta fall underrätta danskarna, vilka därför borde vara tacksamma för att bli underrättade om saken per brevkort! Jag får verkligen säga, att när något sådant kan passera från den ansvariga medicinska myndigheten, när man tänker så byråkratiskt och så litet mänskligt, då kan det inte hjälpas, att man får ett starkt intryck av behovet av ett sådant varningsrop, som interpellanten bragt under riksdagens handläggning.

Man kan också erinra sig en annan sak, som nära sammanhänger med detta ominösa kolerabrevkort och det var, hur det vid det laget såg ut vid karantänsanstalten Fejan. Av en person, vars uppgifter jag har all anledning att sätta tro till och som gått igenom anstalten, då koleran klappade på svenska rikets port, har jag personligen fått höra, i vilket eländigt skick denna anstalt då befann sig. Utrustningen därstädes var mycket bristfällig och medgav undersökning av endast ett litet antal personer. Där fanns ett fullkomligt uråldrigt mikroskop, vilket min sagesman betecknade såsom fullständigt oanvändbart.

När nu herr statsrådet pekade på en motsvarande anstalt på Kängö såsom ett säkert värn i vår kamp mot pesten, en farsot, som ju kan komma likaväl från väster som från öster, eftersom den härjar i Amerika och medelhavsländerna och gjort påhälsning i England i självaste London, skulle jag vilja utbedja mig kompletterande upplysningar från herr statsrådet, hur det är ställt med Kängö karantänsanstalt. Är den anstalten i nuvarande stund i samma skick som Fejan tidigare var, då koleraepidemien bröt ut, eller har Kängö en utrustning, som kan berättiga till de förhoppningar, vilka den svenska medicinalstyrelsen uppenbarligen fäster vid denna anstalt? Det är ju möjligt att interpellanten även härutinnan lyckats sätta ett visst liv i byråkratien, och den febrila verksamhet, som efter vad interpellanten framhållit, utvecklats av myndigheterna under de sista veckorna, har kanske kommit att sträcka sig även till Kängö karantänsanstalt!

Efter dessa inledande erinringar, skulle jag vilja tillåta mig framställa några önskemål, som jag tror skulle kunna leda till en viss avspänning i det krigstillstånd, som tydligen existerar mellan den

ansvariga medicinalstyrelsen och statsmedicinska anstalten. Jag syftar härvid icke på någon mera omfattande omorganisation. Jag för-^{Svar å interpellation.} står ju mycket väl efter vad herr statsrådet anfört, att det är synnerligen svårt för regeringen att, under det utredningsarbetet pågår, med eller utan riksdagens medverkan vidtaga några större och mera omfattande omläggningar, men jag tror i alla fall, att man med vissa små åtgärder skulle kunna komma till en avspänning i krigstillståndet, som skulle vara mycket betydelsefull, icke minst i en tid som denna.

Jag syftar härvid i främsta rummet på organisationsformerna, vilka nu äro alldeles orimligt tunga. Det är möjligt, att riksdagen därvidlag har medverkat på ett sådant sätt, att det icke är möjligt för regeringen att utan riksdagens medverkan vidtaga ens en provisorisk ändring. Men jag måste ändå säga, att formerna nu äro så orimligt tunga, att det vore ganska märkvärdigt, om icke någon liten lättnad skulle kunna åstadkommas. När man har denna anstalt, som — det framgår av herr statsrådets svar — av medicinalstyrelsen tillmätes mycket stor vikt, då det gäller bekämpande av de hotande farsoterna, och när man i spetsen för anstalten har en ung och lovande chef med internationellt vetenskapligt rykte, så är det väl ändå orimligt, att denne skall stå med händerna bundna, bokstavligt talat, med avseende på varenda tolvskilling. Ty han kan faktiskt icke utanordna det minsta belopp, icke företaga några inköp, utan att muntligen eller skriftligen, *mest skriftligen* tror jag, rådföra sig med medicinalstyrelsen. Jag vill åberopa ett exempel, som klart ådagalägger, hur högeli-gen betänkligen en sådan organisationsform är.

Vi veta allesammans, att det för några veckor sedan inträffade fall av sömnsjuka här i vårt land. Det var givetvis av stor vikt att få reda på, hur den sjukdomen gestaltade sig, med vilka förut kända sjukdomar den närmast var att jämföra och hur man lämpligen skulle kunna bekämpa den. Då skrev anstaltens chef till medicinalstyrelsen och anhöll om ett belopp för inköp av apor, på vilka experiment skulle utföras. Man tycker, att medicinalstyrelsen borde varit så intresserad för saken, att den omedelbart per telefon meddelat honom: Här äro pengarna! Men vad skedde? Jo, *först efter ungefär två månader* kom svar från medicinalstyrelsen, att de begärda penningarna stodo till förfogande. Men vad hade väl hänt under tiden? Jo, då var sömnsjukan ur landet, patienterna, från vilka aporna skulle ha ympats, voro antingen döda eller tillfrisknade, och det var alltså mycket små möjligheter att använda de pengar, som omsider stodo till förfogande.

Jag har anfört detta såsom ett faktiskt exempel på, att organisationsformerna i detta fall äro så tunga, att regeringen verkligen borde lägga sig i selen för att här skyndsamt få ändringar till stånd. Man kunde ju tänka sig tillsättande av en styrelse eller ett arbetsutskott, där medicinalstyrelsen självklart skulle vara representerad, men där också föreståndaren för statsmedicinska anstalten kunde få göra sin stämma hörd. På det sättet skulle det hela kunna gå i enklare banor än fallet nu tycks vara. Det var den ena punkten!

Den andra punkten är kanske mera prekär att beröra. Jag skall

Svar å
interpellation.
(Forts.)

heller icke vara mångordig, utan inskränka mig till att i all anspråkslöshet uttala den förhoppningen, att anstalten genom regeringens medverkan måtte få sin verksamhet så utvecklad, att den i största möjliga utsträckning gör landet oberoende av all privat industri på detta område. Det tror jag, efter vad som passerat, är ett mycket viktigt önskemål, som såvitt jag kan finna, regeringen gjorde mycket klokt i att söka tillgodose.

Såsom ett tredje betydelsefullt önskemål, som jag tycker skulle kunna under hand uppfyllas, vill jag framhålla, att den inspektion, som denna anstalt är underkastad, göres så sakkunnig som möjligt. De handlingar, som föreligga, ha icke övertygat mig om, att allt är på bästa sätt ordnat i detta avseende. Jag måste säga mig, och det kan för övrigt var och en inse, att om man, som nu är fallet, vid denna statsmedicinska anstalt har några ytterligt hängivna vetenskapens adepter, som intet högre önska än att gagna det svenska folket och att få göra vad rimligen göras kan i kampen mot de smittosamma sjukdomarna, så måste det för dessa trägna arbetare i vetenskapens vingård kännas, låt mig säga, mindre angenämt att över sig ha en inspektion, till vars kompetens för uppgiften de på grund av avgivna sakkunneutlåtanden måste ställa sig minst sagt tvivlande.

Detta är några önskemål, som jag tror skulle kunna tämligen omedelbart i administrativ väg genomföras i syfte att provisoriskt få förbättrade förhållanden vid anstalten.

Vad så beträffar de *definitiva* åtgärderna, vill jag i det fallet instämma med interpellanten däri, att det föreligger trängande behov, att man får dessa förhållanden ordnade snabbt och rationellt. Det kan icke få fortgå, såsom det hittills gjort. Även om lokalfrågan låter ordna sig på det sätt, medicinalstyrelsen föreslagit — ett som jag tror ur provisoriesynpunkt mycket lyckligt sätt — kvarstår i alla fall en fråga i detta sammanhang olöst, nämligen om stallarna, och jag får säga, att den undersökning, jag varit i tillfälle att göra beträffande dessa stallar, gjorde mig i hög grad nedslagen. Det var verkligen enländigt ställt med de anordningar, som voro vidtagna i dessa stallar, och helt visst skulle min värderade vän, herr Andersson i Milsmaden, om han varit i tillfälle att se dessa stallar, ha blivit ännu varmare i sin dyrkan av kanonerna, än han tidigare visat sig vara. Läkareopinionen är i detta avseende talande nog.

Jag vill sluta med att uttala min *förhoppning*, att det skall bli förbättrade förhållanden för statsmedicinska anstalten men jag kan verkligen icke underlåta att samtidigt uttala ett *tack* till det öde, som hållit de smittosamma sjukdomarna borta från Sveriges land. Jag fruktar, att annars den läkarestorm, som i dessa dagar gått fram över landet, skulle utlösa en ännu starkare storm i den allmänna opinionen, en storm, som kanske skulle ohjälpligt fördärvat förtroendet för vår ansvariga medicinska myndighet.

Herr Gullström: Herr talman! Nyss har herr statsrådet och chefen för civildepartementet på ett synnerligen övertygande sätt klarlagt den föreliggande frågan och därmed i huvudsak även

vederlagt den anklagelse mot medicinalstyrelsen, som doktor Klings skrivelse tydligen avser att vara. Då emellertid jag såsom tjänstgörande inom ämbetsverket — om också ej på den avdelning, som denna fråga berör — haft tillfälle att nära följa utvecklingen av den divergens, varom nämnda skrivelse talar, torde det tillåtas mig att — ehuru alldeles nykommen i kammaren — yttra mig i denna debatt.

Vare sig det varit författarens mening eller ej, så var doktor Klings skrivelse i hög grad ägnad att väcka sensation, såväl på grund av själva formuleringen som ock genom sitt innehåll. Den riktade sig mot smittfaran, men den gav spridning åt bacillskräcken, en »farsot», som enligt den gamla sagan om kolerans ande och eremiten dödade tio gånger så många som koleran själv.

Doktor Kling påpekar i sin skrivelse vissa svagheter i förhållandena vid statens bakteriologiska laboratorium, vars föreståndare han är, och rimligtvis borde dessa svagheters avhjälpande vara huvudsyftet med hans framställning. Men oupphörligt återkommer han till sitt »praeterea censeo»: laboratoriet har för ofri ställning gent emot medicinalstyrelsen. Denna enligt hans mening beklagliga omständighet betonas så pass grundligt, att man får det intrycket, att en ändring av denna laboratoriets ställning rent av är det verkliga huvudsyftet. Han skriver sålunda, att på grund av denna ofria ställning laboratoriets serumframställning »icke kunnat göra de framsteg, den bort göra». Vidare skriver han, att det över huvud taget är »olämpligt, att laboratoriets ledare äro i tekniskt hänseende beroende av medicinalstyrelsen». På annat ställe heter det vidare: »Mycket skulle vara vunnet, om laboratoriet inom ramen för gällande instruktion erhöle friare ställning i tekniskt och vetenskapligt hänseende.»

Nu tror jag mig på grund av goda tillfällen att göra iakttagelser vara någorlunda kompetent att bedöma tyngden av den arbetsbörda, som påvilar medicinalstyrelsen i allmänhet och dess chef i synnerhet. Att hålla samman hela denna förvaltning och behärska mängden av förekommande ärenden av vitt skilda slag samt slutligt ansvara för dessas behandling, är utan minsta tvivel ytterligt ansträngande. Att under sådana förhållanden, från *det* hållet någon större ovilja skulle förefinnas mot att avskilja sådana ärenden, som icke nödvändigtvis böra hänga samman med styrelsens ordinarie funktioner, måste därför anses helt uteslutet. Och det kan icke heller vara doktor Kling obekant, att generaldirektör Buhre redan uttalat sig för ett avskiljande av den kvantitativt största delen av laboratoriets verksamhet från medicinalstyrelsens överinseende. Men innan detta kan ske, måste resultatet av pågående, snart avslutade kommittéarbete avvaktas och sannolikt i samband därmed erforderliga lokaler anordnas i ett nytt miljonbygge. Och under tiden bör, om ej såsom medicinalstyrelsen föreslagit, ett provisorium i andra, rymligare lokaler ordnas, verksamheten kunna

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

någorlunda tillfredsställande bedrivs inom nuvarande lokaler jämte ifrågasatta annex. Att däremot från medicinalstyrelsen avskilja laboratoriets diagnostiska verksamhet, skulle utan tvivel vara synnerligen olyckligt på grund av det intima samarbete, som vid svåra epidemier o. s. v. behöves med just denna avdelning av laboratoriet.

Jag torde också få till frågans belysande framhålla, att medicinalstyrelsen lämnat föreståndaren en relativt stor handlingsfrihet, ja, en så gott som fullständig sådan i tekniskt och vetenskapligt hänseende, och hittills har det i stort sett aldrig varit anledning att avvisa någon av de framställningar om anslag till laboratoriets förbättring, vilka jämlikt instruktionen gjorts vare sig av doktor Kling eller av hans företrädare i ämbetet. Men det är tydligt, att en sådan fråga som den av doktor Kling berörda angående en särskild nybyggnad för laboratoriet är av den omfattande beskaffenhet, att den ej kan lösas omedelbart. Den pågående kommittéutredningens snart föreliggande resultat måste ju inväntas, något som för övrigt redan tidigare blivit framhållet.

Ytterligare försök till någon utvidgning av laboratoriets nuvarande huvudlokaler — utöver den år 1918 gjorda — genom förhyrande av en angränsande lägenhet ha också nyligen gjorts, men utan att lyckas. Å andra sidan torde det knappast kunna med fog påstås, att en förflyttning till helt andra lokaler, om sådana kunnat tidigare erhållas, skulle varit alldeles nödvändig om också önskvärd. Om de betydande kostnaderna för en sådan förflyttning, vilken väl finge antagas avse endast en övergångsperiod, kunna ej heller lämnas ur räkningen. Men under sådana förhållanden har medicinalstyrelsen också slagit in på den enda möjliga eller riktiga vägen, då den genom avlyftande från laboratoriet av en avsevärd del av difteriserumtillverkningen och överlämnande av denna del därav till svenska seruminstitutet berett tillfälle att använda härigenom vunnit utrymme och arbetsmöjligheter för sådana värv, vilka icke lika lätt kunna anförtros åt enskild företagsamhet.

Trots detta och trots sin klagan över trångboddheten skriver doktor Kling, att »laboratoriet i sin serumfabrikation icke erhåller tillräckligt stöd och bistånd» av medicinalstyrelsen. Och kort efteråt skriver han: »Styrelsen kan kanske för närvarande fylla behovet av difteriserum genom att anlita privat företagsamhet, men i fråga om andra sera, torde medicinalstyrelsen sannolikt bli nödsakad att anlita sitt eget laboratorium.» Oron synes knappast befogad. Ty efter sådana riktlinjer har medicinalstyrelsen redan handlat, då den träffat avtal med svenska seruminstitutet såväl om löpande leverans just av difteriserum som ock om reservs hållande.

Ett annat av doktor Klings yttranden kan jag icke heller undgå att i detta sammanhang beröra. Han säger nämligen: »Dock skulle sannolikt difteriserumframställningen, om laboratoriet hade

fria händer att bedriva den rationellt, med nuvarande priser på serum vara en icke så oväsentlig inkomstkälla.» Då häri torde ligga en förebråelse mot medicinalstyrelsen, som icke skulle ha i erforderlig mån tillvaratagit laboratoriets ekonomiska intressen, så anser jag mig böra meddela, att eu av orsakerna till nyssnämnda leveransavtal med svenska seruminstitutet var just statslaboratoriets oförmåga att kunna ekonomiskt bedriva denna serumtillverkning. Själva produktionskostnaden blev orimligt hög och graden av varans kvalitet beständigt mycket underlägsen det serum, som under samma tid framställts hos svenska seruminstitutet. Därtill kommer, att institutets difteriserum vid den obligatoriska efterkontrollen visat sig betydligt överlägset statslaboratoriets. Detta sistnämnda förhållande synes emellerid icke böra läggas den nuvarande förståndaren till last, då han endast sedan augusti 1919 innehaft den befattningen, om han också även förut handhaft serumberedningen. Svenska seruminstitutet är ett enskilt företag och måste därför räkna med vinst på sin tillverkning. Såsom affär synes det också hava burit sig, medan däremot statslaboratoriet undan för undan krävt ökade anslag, av vilka anslag givetvis dock även den övriga verksamheten fått del. Men då statslaboratoriets serumframställning alltså ställer sig för dyr i jämförelse med den enskilde tillverkarens, vilkens vara järfämte av obekant anledning är av bättre kvalitet, och då utrymmesförhållandena nödvändiggjort ett lättande av statslaboratoriets arbete, så föreställer jag mig, att kammaren svårligen kan hysa någon annan mening än att medicinalstyrelsens ifrågavarande åtgärd varit välbetänkt. Att statslaboratoriet emellertid fortfarande uppehåller en mindre del av difteriserumtillverkningen, är förestavat av medicinalstyrelsens önskan att när som helst, vare sig nu eller då laboratoriet en gång kan komma in i nya och rymligare lokaler, åter ha möjlighet att i full omfattning upptaga denna tillverkning, om så skulle av en eller annan orsak visa sig nödigt. Därigenom har staten i varje fall icke ställt sig beroende av det enskilda affärsintresset.

Detta, herr talman, angående doktor Klings skrivelse. Till vad näst föregående talare vidare yttrade skall jag be att under debatten längre fram få återkomma, i den mån det kan visa sig behöfligt.

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Som lekman i detta fall vill jag säga, att sedan jag avlyssnat herr statsrådets och chefens för civildepartementet yttrande här, anser jag för min del, att herr Bengtssons i Norup interpellation är rätt så meningslös. Jag får lov att säga, att om varje riksdagsman efter läsande av en artikel i en viss riktning genast skulle komma fram med en interpellation, då undrar jag, hur det skulle ställa sig i det här landet.

Sedan vi lyssnat till herr statsrådets redogörelse, tror jag verkligen, att vi kunna taga sakerna med ganska stort lugn. Visserligen

Svar å
interpellation.
(Forts.)

har herr Bengtsson tänkt sig, att han med den interpellation, han framställt, räddat vårt kära Sverige, men jag har den uppfattningen, att vi skulle seglat fram lika bra, om icke interpellationen kommit fram. Han har låtit påskina, att om icke interpellationen varit, skulle medicinalstyrelsen lagt armarna i kors och ingenting utträtt. Nu har det visserligen kommit fram en redogörelse om vad som blivit gjort under den tid, som svaret låtit vänta på sig, men det är väl så, att vederbörande under alla förhållanden hade måst arbeta med denna sak och det är endast en given följd härav, att de åtgärder vidtagits, som omnämnts i den berättelse, vilken nu kommit fram. Jag undrar också, huru det skulle gå, om man släppte alla vetenskapsmän lösa här i landet och låte dem komma fram med sina framställningar och önskemål utan kontroll. Medicinalstyrelsen är väl ändå en kontrollerande myndighet, och de få väl komma in dit med sina framställningar och få dem prövade där. Om herr Bengtsson i Norup varit så angelägen om att få förhållandena rättade, borde han ha vänt sig till den andra parten och sedan till herr statsrådet. Då tror jag, saken med mycket mindre bryderi kunnat bli behandlad med lika gott resultat. Jag är den siste, som vill bagatellisera ett så viktigt spörsmål som detta, men jag tror verkligen, att medicinalstyrelsen skött sig så, att vi icke ha någon anledning att vara missbelätna med dess åtgöranden.

Nu säger herr Bengtsson i Norup, att man här vill krypa bakom en kommitté och gömma sig. Jag undrar, huru många gånger herr Bengtsson i Norup velat skyla sig bakom en kommitté. Det är icke så lätt, mina herrar! Medicinalstyrelsen har icke friare händer, än vi ha här i riksdagen. Vi ha alla stora önskemål, men vi se med grämlse, att dessa måste stå över tills vidare. Så är det ju också med våra ämbetsverk. Det finns bestämda grunder för deras arbete, och så är det även med medicinalstyrelsen.

Jag hoppas, herrarna icke se alltför lättvindigt på denna fråga. Den har nog mer än en sida. Jag tror emellertid, att vi icke behöva vara alltför oroliga och i all synnerhet tror jag, att vi kunnat reda oss alldeles utmärkt utan denna interpellation.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det kan synas underligt, att både den siste ärade talaren och jag, som icke äro fackmän någondera, begärt ordet, men jag har icke begärt ordet för att taga parti i denna fråga, utan för att tillkännagiva, att jag är på det klara med en sak, och det är, att de lokaler, man för närvarande i detta fall förfogar över, äro absolut otillräckliga och odugliga för sitt ändamål. Vidare har jag velat framhålla, att även jag sympatiserar med kraven på en mera självständig ställning för här ifrågavarande anstalt; dock bör den nog ej ha en alldeles fristående ställning; det tror jag icke vore lämpligt.

Det är visserligen av mindre vikt att få detta sagt, men jag har någonting ytterligare att tillägga, som jag har större skäl att framhålla, och det är, att jag tror, att vi skola akta oss för att hemfalla åt någon sorts avgudereri till förmån för serumbehandlingen. Vi få

med minst lika stor uppmärksamhet följa den allmänna hygieniska utvecklingen, och jag vill säga, att utan det relativt goda hygieniska tillstånd, vi ha i vårt land, vore farorna betydligt större i alla avseenden, icke blott för utifrån inkommande sjukdomar.

Nu vill jag icke för min del säga, att man bör underlåta någonting vare sig å ena eller andra sidan, utan jag vill komma till det resultatet, att vi böra beakta båda sidorna av saken, både den allmänt hygieniska och serumbehandlingens och följaktligen också vidtagna åtgärder för att föra den senare framåt.

Men jag vill dessutom tillägga, att vi för vår del vad särskilt landsbygden beträffar nog göra ganska klokt i, om vi börja litet mer observera den så att säga mer naturenliga behandlingsmetod, som har börjat, säga vad man vill, vinna mark även bland läkarna själva. Jag syftar nu till att stryka under behovet av, att det verkligen göres någonting för att se efter, huruvida inte vattenbehandlingen, som på många håll och med så stor framgång, även av läkare, visserligen enstaka ännu så länge, dock börjat användas i större och större utsträckning bör vinna mera beaktande. Jag tror, att vi böra taga sikte även på den frågan, och fastän den strängt taget inte hör hit, så har jag dock velat begagna tillfället att påpeka, att det finns någonting, som heter naturenlig behandling utan användande av gifter, och att även den sidan av saken förtjänar att närmare granskas.

Herr Kjellberg: Herr talman! Det har nog från många håll väntats en stormande debatt i denna kammare vid föreliggande ärende, och jag tror, att det för åtskilliga utanför riksdagen innebär en besvikelse, att denna debatt hittills åtminstone förlupit så stilla, som den gjort, utan något överord från något håll. Att debatten kommit att föras på det sättet, tror jag vi kunna vara departementschefen tacksamma för. Det har till stor del berott på det lugnande sätt, varpå han lade sitt anförande samt på innehållet i detsamma.

Denna fråga har drivits upp till väldiga dimensioner. Man måste ju erkänna, att den har en oerhört allvarlig innebörd. Men man kan icke neka till, att den agitation, som från vissa håll har bedrivits i detta ärende, har gått utöver det tillbörligas gränser. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten därpå, att när tidningarna i lördags meddelade om tvenne till Kungl. Maj:t ingivna skrivelser, den ena undertecknad av 300 läkare och den andra ingiven av en ensam läkare, så var det med all säkerhet av tvenne skäl, som den sistnämnda skrivelserna var undertecknad med endast ett namn, nämligen dels för att ge relief åt de tre hundra inlaga och dels med all sannolikhet därför, att det nog var svårt att få flera att skriva under den skrivelse, som doktor Emanuel Lindhagen har inlämnat. Ty vad säges om, att en enskild läkare till regeringen inger en skrivelse, som bland annat innehåller följande i den nu föreliggande frågan? Sedan doktor Lindhagen nämligen berört förhållandet mellan medicinalstyrelsens chef och den dåvarande chefen för det bakteriologiska laboratoriet och talat om det bekanta tetanusfallet sommaren 1916 och vad därefter följde, så säger författaren i en skrivelse, riktad till landets rege-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ring: »Det är med visshet känt, att styrelsens chef väntat, att domen över professor Pettersson skulle bli så hård, att denne skulle bli nödsakad att avgå från sin tjänst». Och mot slutet av sin skrivelse anför doktor Lindhagen följande: »Det kan utan överdrift påstås, att mot medicinalstyrelsen i dess nuvarande gestalt inom stora delar av vårt lands läkarkår råder en djupt rotad och blott alltför väl grundad misstro, en misstro, som icke är till gagn för ett gott samarbete mellan läkarna och styrelsen och som endast kan undanröjas genom en genomgripande förändring i styrelsens ledning. Och för det bakteriologiska statslaboratoriet är detta uppenbart ett livsvillkor». Så skriver en enskild läkare i en offentlig skrift, inlämnad till Konungen, och talar som om han vore bemyndigad att tala på detta sätt för »stora delar av vårt lands läkarkår». Jag har ansett, att dessa ord ur doktor Lindhagens skrivelse böra komma in i kammarens protokoll i dag, för att visa, hur man härvidlag bedrivit agitation på ett sätt, som gör, att var och en, som läser och studerar hithörande akter, måste få den bedrövliga uppfattningen, att den objektivitet, som man med all rätt kunde fordra av medborgare med all den vetenskapliga utbildning och den sociala ställning som våra läkare inneha, så fullständigt åsidosatts, där man dock kunde fordra att objektiviteten i någon mån skulle kunnat bevaras även i stridens hetta, inte minst när det gäller en statsmedicinsk fråga. Ty det förstå vi, mina herrar, att när man använder sådana medel för att främja en statsmedicinsk och vetenskaplig fråga, då kämpar man icke längre med blanka vapen, och då får den, som skriver så som här relaterats, ursäktas, om man misstänker, att själva sakfrågan icke är så objektiv, som vi hade önskat, att den skulle vara.

Det är mycket annat, som med all säkerhet ligger bakom det, som fört oss fram till denna debatt. Att uti en fråga som denna draga fram bacillskräcken — det har onekligen gjorts här både i den skrivelse, som föranledde interpellationen, och i själva interpellationen — det är ju att göra sig till bundsförvant med något, som man borde försöka undvika. Det är mycket lätt att skapa panik i dessa tider, då, som vi alla känna, Europas folk över huvud äro mer suggestibla än de voro för några år sedan. Att då föra fram saken på detta sätt för att oundvikligen få till stånd en storm är väl ej lämpligt, en storm, vilken med all säkerhet åtskilliga hade hoppats skulle sopa bort den nuvarande chefen för medicinalstyrelsen — det önskemålet kan man läsa mellan raderna, och det har stått alldeles tydligt i doktor Lindhagens skrivelse. Man får väl åtminstone försöka bevara huvudet kallt, även om man skulle stå inför hotande faror, vilket vi nu lyckligtvis icke göra, för ögonblicket åtminstone. Och visst är, att medicinalstyrelsen har — det kan ej förnekas — upprepade gånger försökt att lösa den nu avhandlade lokalfrågan både provisoriskt och permanent, men ärendena ha dels stannat här och där på vägen och dels ha de icke avgjorts ännu på vederbörligt sätt, och för närvarande vilar hos Kungl. Maj:t, såsom vi hörde av herr statsrådet, en hemställan angående ordnandet av lokaler vid Idungatan 1, där

man skulle få ett tillfredsställande utrymme för laboratoriet. Herrarna hava kanske glömt, att den framlidne ledamoten av denna kammar, herr Ingvarson år 1917 begärde en utredning i dessa frågor. Utskottet tillstyrkte denna utredning, men kammaren avslög densamma med, som jag vill minnas 110 röster mot 35. Ställ nu detta i kontrast mot vad vi i dag uppleva genom den framställda interpellationen och, vad som är mer än interpellationen, de strävanden bland vissa grupper av våra läkare, för vilka interpellationen är ett uttryck! Emellertid är det ju tämligen allmänt känt, att — jag tvekar ej att säga det här — svårigheter förelegat för ett tillfredsställande personligt samarbete mellan cheferna för medicinalstyrelsen och denna anstalt, som vi nu tala om, under den nyss avgångne föreståndarens tid. Det kan överallt i världen komma sådana förhållanden till stånd inom en organisation, att ett personligt samarbete blir omöjligt mellan två funktionärer. Det är vid sådana tillfällen icke rätt att lägga all skuld på den ene. Det göres naturligtvis ofantligt ofta och beroende på den ståndpunkt man vid avgivandet av sitt omdöme intager till ärendet eller på vilkendera sidan man av det ena eller det andra skälet ställer sig. Men jag håller före, att även om man måste erkänna, att medicinalstyrelsen har sina fel, och att dess chef, såsom vi hörde nyss av herr Gullström, har en arbetsbörd, som gör, att han på vissa områden tilläventyrs icke kan följa med som han borde, så är det långt ifrån att ett sådant påpekande av brister innebär, att man vill lägga allt ansvar på en enda person. Det urartar under sådana förhållanden lätteligen till en personlig förföljelse, och det är så säkert som aldrig det, mina herrar, att vi just nu möta strävanden som gå ut på att få bort en chef för ett centralt ämbetsverk, icke på grund av tjänstefel, som kunna påvisas, utan på grund därav, att han hyser och förfäktar meningar, som inom vissa grupper av läkarekåren icke godkännas.

Frågan om bakteriologiska laboratoriets lokaliteter och om dess blivande organisation lär väl emellertid icke i sista hand bestämmas av chefen för medicinalstyrelsen; den frågans lösning kommer väl att bero på Kungl. Maj:t och i sista hand riksdagen.

Ingen kan neka till, att det kommit åtskilligt av personliga moment fram i denna strid från dem, som driva den utanför riksdagen. Jag vill begagna detta tillfälle att säga, att den nuvarande chefen för medicinalstyrelsen, när han tillträdde sitt ämbete den 1 juli 1913. inom Sveriges läkarkår torde — torde, säger jag, jag kan icke veta något sådant bestämt, men man kan gissa sig därtill av vissa tecken — hava intagit en sådan ställning, att det är ganska sällan som en chef för en stor kår tillträder sitt ämbete uppuren av så mycket sympatier som vid detta tillfälle (1913). Den nuvarande generaldirektören hade lagt ned ett i högsta grad beaktansvärt arbete både för landets hälsovård och för landets läkarkårs sociala ställning. Det var på grund av hans energi, som Allmänna svenska läkarföreningen, numera Sveriges läkarförbund, bildades. Vad det betytt och betyder för de svenska läkarnas ekonomiska och sociala ställning, torde

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ingen läkare vara tveksam om. I avseende å den allmänna hälsovården vill jag erinra om den nuvarande generaldirektörens allmänt erkända arbete i kampen mot tuberkulosen, då Nationalföreningen mot tuberkulos 1904 startades på grund av hans initiativ, och då denna organisation de första åren under hans ledning bedrev sin verksamhet. Det är då underligt att finna, att olika meningar om, hur en statsmedicinsk organisationsfråga skall lösas, eller om en betydelsefull statsinstitutions byggnadsproblem, frågor, som ju allmänt vänta på sin utredning, kunna framalstra en storm mot en enda person och att man därvid begagnar tillfället, såsom gjorts i doktor Lindhagens skrivelse, att i minnet framkalla det ena eller andra av vad man i övrigt har att anmärka mot denne chefs ämbetsförvaltning.

Det är visserligen icke min mening att här ett ögonblick fritaga medicinalstyrelsen från allt ansvar beträffande de allvarliga olägenheter, som här i dag diskuterats. Det är alldeles givet, att både medicinalstyrelsen och dess chef, liksom varje ämbetsverk och varje chef, verkligen få vara så pass karlar för sina åtgöranden, att de få bära det ansvar, som rättvisligen lägges på dem, och det tror jag medicinalstyrelsens chef är kompetent till. Men frågan är icke utredd ännu, och när den dagen kommer, få vi tala på nytt om detta.

Vad man kan beklaga är, att kommittébetänkandet i frågan icke är färdigt. Det hade varit till oerhört fördelaktigt ledning för debatten i dag, om detta betänkande nu varit färdigt. På grund av en hel del omständigheter har emellertid detta kommittéarbete förlängsamats, och det dröjer kanske några månader, efter vad det sägs, innan vi få läsa utredningsresultatet.

Min uppgift är således icke alls att fritaga medicinalstyrelsens chef från ansvar beträffande de förhållanden, som i dag kritiserats, men jag har genom mitt korta anförande velat söka i någon mån dämpa stridens vågor utanför denna kammare. Här inne har det, som jag sade, gått helt stilla till i dag, men jag har för min del icke velat låta detta ögonblick gå förbi utan att till kammarens protokoll anföra något av det, som förekommit utanför riksdagen i intimt samband med denna fråga och som är väl värt att beaktas, så att vi, när vi i denna strid så småningom skola taga ställning, också hava vår uppmärksamhet riktad på de stridsmetoder, som hava kommit till användning. Ty även ett sådant iakttagande har betydelse, när man skall bedöma denna fråga.

Jag tror under alla förhållanden, att hur det blir och vem som än kommer att vara chef för medicinalstyrelsen, så skall han från sin synpunkt se en fördel för medicinalförvaltningen uti att den ifrågakvarande anstalten lyder under medicinalstyrelsen. Men det är lika klart för mig, att vem som än blir chef för det bakteriologiska laboratoriet, så skall denne ständigt känna det som ett önskemål såväl för anstalten som för ett framgångsrikt arbete, att han och anstalten äro så litet beroende som möjligt av medicinalstyrelsen. Att lösa denna organisationsfråga blir en framtida uppgift, men jag tror för min del, att så, som det för närvarande är i organisatoriskt hänseende,

det alltid kommer att medföra en betänklig och fullkomligt onödig friktion mellan ett överordnat ämbetsverk och en underordnad institution. Jag tror, att problemet kommer att ligga så, att man, när det en gång skall avgöras, får försöka lossa så mycket som möjligt på de banden. Jag tror för min del, att när det nämnda betänkandet kommer, såväl vederbörande myndigheter som också vederbörande läkarorganisationer — ty det har blivit allt mera brukligt, att regeringen, såsom vi veta, numera också inhämtar yttranden från Svenska läkaresällskapet och från Sveriges läkarförbund — skola vara med om att avgöra denna fråga i frid och enighet och med kallare huvud, än vad som nu visat sig på många håll i landet bland dem, som äro närmast intresserade.

Svar å
interpellation
(Forts.)

Jag tror att det har varit nyttigt, att denna fråga här kommit före, när den nu en gång väckts genom doktor Klings uppmärksammade skrivelse. Jag vill uttala min glädje över det lugn, som präglat den i dag hållna debatten, och hoppas, att till fördel för den allmänna folkmeningen och till förhindrande av varje panik för pest och andra farsoter denna debatt skall fortsättas i samma lugna hållning och på samma behärskade sätt.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Jag skall be att få börja mitt anförande, vilket kommer att bli mycket kort, med ett par ord i samma tankeriktning, som framkommit i ett par föregående talares anföranden, nämligen att det kan förefalla djärvt av en lekman att uppträda i en så pass vetenskaplig fråga som den föreliggande. Jag gör det dock uteslutande ur rent praktisk synpunkt och utan att på något sätt vilja inblanda de polemiska strider, som vi av föregående talare och i pressen hört och sett nämnas. Jag ser, som sagt, hela frågan ur rent praktisk synpunkt med tanke på den möjlighet, vi nu stå inför, nämligen att så småningom kanske få förbindelserna österut öppnade.

Vi hava redan sett, att vissa smittosamma sjukdomar därifrån hava inkommit i vårt land. Vi hade exempelvis 1918 en, låt vara obetydlig, men dock rätt allvarlig påhälsning av koleran, vidare en smittkoppepidemi 1917 samt i somras, efter vad som framgår av docenten Klings skrivelse och som icke på något sätt vederlagts, hade vi fått rättor till landet med fartyg från pestsmittad ort. Inför dessa fakta, och när man läst den skrivelse, som docenten Kling i februari tillställt medicinalstyrelsen, är det även för en lekman av ett visst intresse att åtminstone i någon mån söka sätta sig in i det sätt, på vilket vårt bakteriologiska laboratorium nu står rustat. Jag har också för detta ändamål gått igenom detsamma, naturligtvis utan att på något sätt göra anspråk på att kunna med någon större kännedom sätta mig in i alla de med denna anstalt förenade problemen. Men så mycket tror jag mig i alla fall ha kunnat konstatera, att *det icke kan svaras, att det är bra som det är*, och det har ju heller icke från statsrådsbänken svarats något sådant. Ty det torde för var och en, som något, om också ytligt, tagit i betraktande de lokaler, där anstalten nu är inrymd, stå klart, att de äro alldeles otillräckliga och att de vetenskapliga möjligheter, som där borde stå våra unga forskare till

Svar å
interpellation.
(Forts.)

buds, ej alls föreligga. Visserligen äro nu provisoriska åtgärder till en del redan vidtagna och för övrigt utlovade, och man får ju vara tacksam för detta. Men nog är det väl beklagligt, att exempelvis pestserum ej tillverkas i Sverige och att de rent diagnostiska arbetena visavi sjukdomarna ej heller kunna effektivt utföras av den nuvarande anstalten, enligt docenten Klings skrivelse. Visserligen nämnde i detta sammanhang herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att även i Danmark ligger denna fråga på det sättet, att man måste importera pestserum. Men jag anser det icke såsom något som helst försvar för dylik import, att även Danmark har det lika dåligt ställt som Sverige, utan jag anser, att om vi i något hänseende borde stå självständiga, så borde det vara just på detta område. Det borde väl framför allt kriget ha lärt oss. Ty om verkligen farsoter på allvar skulle uppträda, så vet ingen, huruvida de utländska instituten äro så rustade, att de även kunna förse oss med nödiga sera. Då kommer det säkerligen att gå så, att de först tänka på sitt eget land och sina egna förhållanden och först i andra hand på oss. Jag vill därför uttala den förhoppningen, att vid de provisoriska åtgärder, som nu vidtagas, allt göres, för att vi verkligen i detta avseende skola stå självständigt rustade och snarast möjligt bli oberoende av utlandet, samt att frågan sedermera må lösas på ett lika gynnsamt och fördelaktigt sätt som i Norge och särskilt i Danmark med dess Madsen-institut, så att vi, som dock på detta område intaga en även internationellt sett framstående ställning, ej måste av rent tekniska orsaker bli efter dessa våra grannländer.

Jag har som sagt endast velat anföra detta utan att vilja inblanda några polemiska synpunkter — det ligger mig alldeles fjärran — och utan att hysa eller behöva anklagas för någon bacillskräck.

Herr Engberg: Herr talman! När jag lyssnade till den föregående debatten, så kom jag att tänka på de orden av Shakespeare, att det kan vara vanskligt för svaga själar att komma emellan, när stora andar drabba samman. Men jag har i alla händelser inte kunnat undgå att begära ordet för att påpeka ett par synpunkter.

Även jag har i likhet med några av de föregående talarna intresserat mig för denna sak och har sett anstalten och stallarna, och jag måste säga, att frågan nog kanske ändå inte ligger fullt så enkelt, som herr Osberg tycktes vilja göra gällande. Han kom ju till den generella slutsatsen, att herr Benrätssons i Norup interpellation var komplett onödig. Jag tror, att man har skäl att erinra om legenden om den helige Basilius, som gick så långt i sin värnadt för Gud, att han till Guds ära avstod från bruket av sitt förstånd, när herr Osberg i sin värnadt för byråkratien från början förutsatte, att vad som göres på det hållet, det är riktigt och att det överhuvud inte är tillåtet att draga i tvivelsmål, huruvida ett centralt ämbetsverk alltid handlar fullt korrekt.

Det sades av herr Kjellberg, att vi skola bedöma denna fråga med lugn, och han hoppades också, att den fortsatta behandlingen liksom den dittillsvarande, skulle vara präglad av lugn. Jag förmodar, att han inte tar illa upp, om jag ändå som min personliga mening säger,

*Svar i
interpellation.
(Korts.)*

att hans anförande i hög grad saknade den egenskap, som han tillskrev den debatt, som förts, och som han önskade skulle känneteckna den, som skulle komma. Ty om det är riktigt, som han antydde — en sak som jag inte vet — att den ifrågavarande interpellationen skulle vara ett slags uttryck bara för den ena sidan, så tror jag, att det är minst lika riktigt, att det anförande, som herr Kjellberg höll i kammaren, är ett ensidigt uttryck för den andra sidans synpunkter. Ty jag tror inte, att man kan avfärda denna fråga bara med att hänvisa till den pepprade form, i vilken doktor Lindhagens inlaga föreligger. Jag har själv uppmärksamst läst igenom denna inlaga, och jag medger gärna, att den har på sina håll en ganska frän ton. Men å andra sidan kan man inte neka till, när man jämför den med annat tillgängligt material, t. ex. med framlidne doktor Nordensons föredrag i Svenska läkaresällskapet, att de rent faktiska skäl, som här anföras i denna skrivelse, dock inte kunna förbigås. Jag tror, att man gör klokt i att akta sig för att taga den fräna formen till betäckning för ett avvisande av de sakliga synpunkter, som där anföras. Naturligtvis har herr Kjellberg rätt i, att här råda personliga motsättningar och att man får akta sig för att taga parti utan vidare för det ena eller andra hållet. Det är ju med läkarkåren som med så många andra kårer, att där blir ofta det personliga det högsta och att det naturligtvis även där liksom i övrigt kan uppkomma strider, där sakfrågan ofta skjutes i bakgrunden till förmån för persontvister. Det är ju möjligt, att en dylik personlig brytning också har färgat den här striden — det är ett kapitel, där jag inte vågar döma. Men en sak, som ändå tycks böra kunna erkännas även av den utanför stående lekmannen, såsom undertecknad, det är det, att när man nu under tolv år har hållit på med denna fråga och den fortfarande befinner sig i det miserabla skick, som framgår för var och en, som vill avlägga ett besök vid statsmedicinska anstalten eller där borta i stallarna vid Norrtullsgatan, då måste man säga, att man under en tid av smittofara utifrån dock inte gärna kan stå till svars med att låta passera utan anmärkning det tillstånd, som råder. Var man nu skall söka skulden till denna ordning, är något, som jag nu inte vill ge mig vidare in på. Så mycket tycker jag ändå böra vara klart, att man icke i likhet med herr Kjellberg kan lösa skuldfrågan så enkelt, att man gör det hela till ett slags förföljelse och förtal mot medicinalstyrelsen och dess ledning. Ty jag undrar, mina herrar, om det utbröte en eldsvåda och man vände sig till högvördiga brandkåren med en skrivelse med anhållan, att brandkåren skulle rycka ut, hur vi skulle se ett dylikt förfarande. Men nog ligger den parallellen snubblande nära, när man tänker på det anförda fallet med inköpet av apor för verkställande av undersökningar, när sömnsjukan var här. Jag tycker därför, att man bör kunna erkänna, att ett första oundgängligt krav för en dylik anstalt är, att den befrias från den byråkratiska slentrianen och får, naturligtvis på ett eller annat sätt i förbindelse med medicinalstyrelsen, en initiativfrihet i sådan utsträckning, att den utan att bindas av onödiga, formalistiska hänsyn kan gripa in och verkställa undersökningar och handla i största möjliga utsträckning på egen hand. På den punkten tycker jag man borde kunna vara

Svar å
interpellation
(Porta.)

fullständigt ense. Jag tycker också, att man kunde vara ense på en annan punkt, där medicinalstyrelsen dock tycks ha en alldeles motsatt mening, och det är i fråga om serumtillverkningen. Jag kan icke finna det för min del lämpligt, att man skulle slå in på den vägen, att tillverkningen av ett utexperimenterat och säkert provat serum skall läggas på det privata initiativet, att det med andra ord skall undanhållas statsanstalten. Jag tycker det är självklart, att om här kan beredas anstalten en inkomst genom att ha hand om tillverkningen av ett utexperimenterat serum, så bör detta få ske. Men i all synnerhet blir den privata tillverkningen en risk under perioder, då vinningslystnaden kan föranleda den privata tillverkaren att lägga om sin fabrikation och kasta sig på en tillverkning, som tjänar helt andra syften. Då skulle staten stå utan det serum, som den behöver.

Vad lokalfrågan beträffar, är det alldeles uppenbart, att det för landet värdigaste är, att fortast möjligt söka slå in på den väg, som man slagit in på i andra länder t. ex. Schweiz och Danmark. Såsom det har erinrats, behöver man ha stora, förträffliga och ändamålsenliga lokaler och få det hela centraliserat på ändamålsenligt sätt. Som det nu är, måste man ju säga sig, att det knappast hedrar nationen att i en så viktig försvarsfråga, som här föreligger, ha det ordnat på det sätt, som det nu är. När man går genom dessa lokaler, som ligga i Oskarsteaterns hus, så gör man ovillkorligen den reflexionen: vart skulle det taga vägen, om det utbröte en eidsvåda i denna lokal? Givetvis skulle alldeles ofantligt stora risker uppstå, för att staden bleve alldeles nedsmittad. För att komma fram till en lösning av lokalfrågan behöver man få en fristående lokal kanske någonstans utanför staden, där man kan åstadkoma ett modernt institut med stallarna inbyggda och ingående i komplexet. Det tycker jag är en lösning, som man bör från den allmänna opinionens sida ge största möjliga understöd.

Herr talman! Det kan vara rätt, som herr Kjellberg säger, att det kommit upp åtskillig opinion kring denna fråga. Men jag kan icke neka till, att en dylik opinionsbildning är ganska förklarlig. Ty om det är på det sättet, att en pestfara, en smittofara över huvud taget kommer över landet, utan att man har säkerhet för, att man står skyddad och utrustad med tillräckliga medel för att möta faran, då är det också ganska förklarligt, att den allmänna opinionen blir orolig och upprörd. Och om så skulle vara, att ett eller annat inslag av personliga motsättningar inom läkarvärlden skulle spela in, så får man ju taga det på köpet. Huvudsaken är i alla fall, att denna fråga drives fram med all önskvärd snabbhet. Och i så måtto hyser jag, i rak motsats till herr Kjellberg, den meningen, att herr Bengtsson i Norup med sin interpellation här har gjort saken en tjänst. Den snabbhet, varmed man från medicinalstyrelsens sida satt sig i aktien under den period, som ligger efter interpellationens framställande, är ju också ett indicium så tydligt, man gärna kan önska, därpå, att handlingskraften och initiativrikedomen från medicinalstyrelsens sida behöfve den körare, som den Norupska interpellationen innebar. Och därför tycker jag, att interpellanten i stället för att uppbära snubbor förtjänar kammarens tack.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Svensson: Det var ett par punkter i interpellatens anförande, som gjorde, att jag ansåg mig böra ånyo taga till ordet, därför att i dessa punkter riktade interpellanten mot mig ett par anklagelser. För det första sade han, att dröjsmålet med svaret på denna interpellation kunde tänkas stå i samband med, att man i det svaret ville redovisa så mycket som möjligt av resultaten av den hastigt påkomna verksamhetslusten från medicinalstyrelsens sida. Han utförde det icke riktigt på det viset, men det var efter vad jag kunde finna ändock hans mening. Jag ber att få tillbakavisa på det allra bestämdaste denna insinuation. Och jag kan ju säga, att jag strängt taget icke hade varit skyldig att alls svara på denna interpellation som ju riktades till min företrädare. Men jag anser, att interpellanten bör kunna inse, att det icke fanns någon möjlighet för mig att taga upp denna fråga och besvara denna interpellation under de fjorton dagar, som efter mitt tillträde till ämbetet återstodo, innan propositionstiden var utgången. Och sedan kommo ju påskferierna i riksdagen. Dessutom vill jag meddela, att jag har varit färdig att besvara denna interpellation för fjorton dagar sedan, men då hade icke interpellanten tillfälle själv att vara i kammaren.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Vidare sade interpellanten, att det är utmärkt bra att kunna gömma sig bakom en utredningskommitté. Jag vet, att interpellanten kommer att ytterligare få ordet, och jag vore mycket tacksam för min del att få veta, vad han med detta sitt yttrande avser. Är det hans mening, att jag skulle ha kunnat, utan att avvakta resultatet av den utredning, som tillkommit på initiativ av regering och riksdag och vars resultat inom kort föreligger, vidtaga några åtgärder för att åstadkomma detta stora fristående institut, som man från vissa håll livligt pläderar för? En sådan mening förundrar mig så mycket mera, som den kommer från en ledamot av statsutskottet. Det strider mot all gammal praxis och uppfattning i avseende å ekonomiska frågor behandling inom riksdagen och regeringen.

Med anledning av vad som sagts dels från interpellantens sida och dels senast framförts av herr Engberg, att det är en skam, att det bakteriologiska laboratoriet har så dåliga lokaler, vill jag påpeka endast en omständighet. Jag skall icke alls trötta kammaren med att draga denna lokalfrågas historia sedan 1907 eller 1908. Jag vill endast påpeka, att i början av år 1915 föreslogo de s. k. byggnadssakkunniga, att lokaler skulle beredas för den statsmedicinska anstalten i kvarteret Grönlandet norra, och därmed skulle det ha ställts till denna anstalts förfogande ett rumsantal av 28 förutom djurstallar, kylrum, och desinfektionsrum. Och den disponibla golvytan skulle ha ökat från 330 kvm., som den då var, till 920 kvm. Men mot detta förslag, som tillstyrktes av medicinalstyrelsen, reserverade sig dåvarande föreståndaren för det bakteriologiska laboratoriet professor Petersson med instämmande av föredraganden i medicinalstyrelsen för dessa ärenden medicinalrådet Bissmark samt medicinalrådet Kjerulf. Man ville icke taga denna lokalutvidg-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ning, och det är ganska lätt att förstå varför. Man ville över huvud taget icke på något sätt prejudicera, att anstalten i framtiden skulle vara belägen på samma ställe som medicinalstyrelsen, utan man ville behålla den starka plattformen för fortsatt strävan för sin mening att få anstalten helt skild från medicinalstyrelsen och få den förlagd utanför staden. Jag förstår detta. När man således har haft tillfälle att redan 1915 få sin lokalfråga på helt annat och bättre sätt ordnat, men avböjt detta, så bör man ju kunna något moderera klandret mot att denna lokalfråga icke har blivit löst.

Jag skall i övrigt, herr talman, utöver detta icke blanda mig in i den strid, som, sedan länge förd i vissa läkarkretsar, nu har fått en återklang i denna kammare. Den här förut omnämnda skrivelsen till regeringen av doktor Lindhagen vilken är ett ytterligt tillspetsat uttryck för en viss meningsriktning i en del läkarkretsar, har jag remitterat till medicinalstyrelsen, som sålunda har blivit satt i tillfälle att själv utveckla de svar, som den skrivelsen kan förtjäna. Jag vill emellertid framhålla — och jag anser mig böra göra det — att man i de kretsar, där man är övertygad om, att det här bör skapas en från medicinalstyrelsen fullständigt avskild stor statsmedicinsk anstalt, ett Pasteur-institut, borde man kunna taga saken mera kallt. Om man nämligen tror på styrkan i sin rent sakliga argumentering för ett sådant framtida ordnande av den statsmedicinska anstalten, så bör man ju ha förhoppningar om, att saken kommer att realiseras. Jag ber nämligen att få påpeka, att statsmakterna icke i denna fråga på något sätt ha bundit sig vare sig *för* eller *mot* en sådan mening, utan stå med fullständigt fria händer. Då det nu också visar sig, att framstående ledamöter av statsutskottet i denna kammare ha kunnat på förhand binda sig för en sådan lösning som från förutnämnda håll förfäktas och kunnat göra det utan kännedom om, vilket antal millioner det kommer att röra sig om, så tycker jag, att tillförsikten på detta håll bör kunna göra, att diskussionen får en mindre upprörd karaktär. Jag anser, att man har rättighet att i det allmännas intresse uttala en förhoppning, att så också blir förhållandet. Ty det är naturligtvis i ytterligt hög grad önskligt, att allt undvikes i en tid som denna, som kan vara ägnat att skapa panikstämning. Att en sådan stämning, som givitvis lätt framkallas av en debatt i pressen i upprörda former, är ytterligt farlig och ytterligt skadlig, det tror jag, att man i dessa läkarkretsar, dessa vetenskapliga kretsar, där man är intresserad av denna sak, är och *bör* vara fullkomligt på det klara med.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag är övertygad om, att min ärade vän herr Bengtsson i Norup haft de bästa bevekelsegrunder för sin interpellation. Men detta hindrar mig dock icke att uttrycka den förvåning jag kände, när han framställde densamma. Han borde ha vetat, huru lätt det är att få en panikstämning till stånd här i landet, när det är fråga om bacillskräck, en panikstämning, som vi väl känna till senast från år 1913, då en sådan föranledde enorma utgifter och mångåriga utredningar, som ledde till det resultatet, att det icke fanns

någon som helst anledning till den då rådande bacillskräcken. Herr Bengtsson i Norup borde redan av den överskrift, som artikeln i fråga i en av Stockholms morgontidningar hade, ha förstått, att den person, som hade inspirerat artikeln, önskade använda nästan vilka medel som helst för att nå det mål han satt sig före. Artikeln hade till överskrift: »Pest och kolera ha nu spritt sig över hela jorden.» Man frågade sig då, ha dessa hemska sjukdomar även spritt sig till vårt land? Och man tog då del av artikeln för att få kännedom, om så var fallet. Då erfor man av tidningsartikeln, att ett par fartyg hade hitkommit och att, när de lossade sin last, man fann några döda råttor i fartygen, och man förutsade som en möjlighet, att dessa råttlik voro behäftade med baciller. Man hade icke ens hunnit avsluta undersökningen, innan man publicerade i en tidningsartikel för allmänheten detta meddelande, fastän man samtidigt medgav, att så långt undersökningen kommit, visade densamma negativt resultat. Redan denna artikel borde ha manat var och en riksdagsman att tänka sig för mer än en gång, innan han framställde en interpellation i en sådan ömtålig fråga som den nu föreliggande. Interpellationen framställdes redan dagen efter den, då docenten Klings artikel hade stått i tidningen ifråga. Det var självklart alldeles omöjligt för den ärade interpellanten att under mellantiden taga reda på, om de påståenden, som docenten Kling framställt i artikeln i fråga, voro överensstämmande med verkligheten. Och herr Bengtsson i Norup framhåller ävenledes i sin interpellation, att han framställer densamma »under förutsättning att dessa hans (Klings) påståenden äro i överensstämmelse med verkligheten, etc». Herr Bengtsson i Norup framställer sin interpellation under denna reservation. Jag anser, att det hade varit önskligt, om herr Bengtsson i Norup hade försökt göra sig underrättad hos vederbörande, om de påståenden, som docenten Kling tillåtit sig göra i denna artikel, voro korrekta eller icke, innan han framställde sin interpellation.

Många talare äro antecknade, och tiden är rätt långt framskriden på eftermiddagen. Annars skulle jag ha önskat göra en axplockning för att visa, huru härmed förhåller sig i den Klingska artikeln. Men det må, herr talman, likväl vara mig tillåtet yttra mig om två saker. I docenten Klings artikel söker han skrämja upp allmänheten med att påstå, att kommer koleran eller pesten hit, har man icke tillräckligt med serum. Och han tillägger, att från utlandet torde man icke kunna erhålla den behövliga kvantiteten. Nu är förhållandet i stället det, att man har erhållit från Pasteur-institutet pestvaccin för 5.000 personer och pesterum för 50 personer, varjämte 1.200 flaskor pesterum i konsignation anlänt från seruminstitutet i Bern. Och medicinalstuvelsen har erhållit underrättelse därifrån, att för den händelse mera dylikt serum önskas, kan den också erhållas. Detta meddelande står i strid mot det påstående, docenten Kling gjorde i sin artikel. Och längre fram i artikeln, när han yttrar sig om huru år 1918 hästbeståndet blev odugligt för serumberedning, så lägger han sina ord på följande sätt: »Orsaken härtill synes mig till icke ringa del böra sökas i laboratoriets ofria ställning i förhållande till medicinalstyrel-

Svar å
interpellation.
(N:o 16)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

sen. Några exempel äro nog för att visa vilka olägenheter detta medfört. Då under krigsåret 1918 mötte svårigheter att erhålla föda åt laboratoriets hästar, anmodade medicinalstyrelsens chef förutvarande föreståndaren, tvärt emot dennes bestämda avrådan och sakkunnigas uttalanden, att utfodra hästarna med cellulosa. Under en kortare tid förekom knappast någon annan föda för dem än cellulosa och melass. Följden blev att så gott som hela hästbeståndet obotligt skadades, så att de blevo odugliga till vidare serumberedning.» Man får det bestämda intrycket av detta påstående, att medicinalstyrelsen och generaldirektören i medicinalstyrelsen i denna sak åtnöjt sig med att endast ålägga förutvarande föreståndaren en utfodring av hästarna i strid mot dennes önskan och mot de sakkunnigas uttalade anhållan. Men så är i verkligheten icke förhållandet. Vad kunde generaldirektören ha för intresse av att handla så, om han icke oavvisligen voro tvungna till det? Han och medicinalstyrelsen vände sig i stället till folkhushållningskommissionens foderbyrå och anhöll på det enträgnaste att erhålla behöflig havre, hö, halm o. dyl. för att utfodra dessa hästar med. Men foderbyrån nödgades beklagligtvis svara, att den såg sig ur stånd att lämna laboratoriet dessa fodervaror. Först då meddelade medicinalstyrelsens föreståndaren, att han måste under hand försöka skaffa så mycket havre, hö och halm etc. som möjligt, men att om det icke kunde skaffas tillräckliga mängder därav, så måste cellulosa-foder användas. Eller menar docenten Kling, att det var generaldirektör Buhres oavvisliga skyldighet att under alla förhållanden skaffa hästarna den önskade kvantiteten fodervaror? Det är ju alldeles orimligt begärt.

Tyvärr lider jag sedan 6 år tillbaka av en sjukdom, som nödgår mig att då och då besöka sjukhus här i staden, och jag glömmer icke, när jag en dag år 1918 kom till Serafimerlasarettets röntgenavdelning och där träffade den framstående radiologen professor Gösta Forssell. Jag var just hemkommen från en resa, som jag gjort till Danmark på officiellt uppdrag i och för varuutbyte. Han kom emot mig och yttrade: finns det ingen möjlighet att skaffa mina sjuka den och den kvantiteten smör och de och de kvantiteterna matvaror, som de så väl behöva? Men det fanns beklagligt nog ingen möjlighet att göra det under vissa veckor och månader år 1918. Men aldrig har jag hört professor Forssell eller någon annan läkare påstå att det var medicinalstyrelsens fel, att de sjuka icke då fingo den kvantiteten smör och de kvantiteterna andra livsmedel, som skulle varit högst önskligt om de kunnat erhållas.

Förhållandena voro nämligen då sådana, att vilken generaldirektör och vilken medicinalstyrelse vi än haft, hade de omöjligt kunnat anskaffa dessa foder- och livsmedel. För övrigt fingo dessa hästar hela 1918 en viss kvantitet havre och hö, och jag antager, lika mycket som hästarna i den enskilda anstalt, som tillverkar vaccin och serum. Men tror ni, mina herrar, att den vaccin och det serum, som erhöles från detta seruminstitut var så dålig? Nej. Professor Sundberg har undersökt vissa sera och därvidlag funnit.

att av 20 stycken sex månader gamla sera från statslaboratoriet, som voro tillverkade under år 1918, måste 16 kasseras, d. v. s. 80 %, då däremot av 8 sera från seruminstitutet 3 måste kasseras eller 37,5 %. Och efter undersökning av 2 år gamla sera måste av 17 sera från statslaboratoriet alla kasseras eller 100 %, under det att däremot av 6 sera från seruminstitutet intet behövde kasseras eller således 0 %.

Herr Bengtsson i Norup antog, att hans interpellation var orsaken till, att vissa åtgärder redan hade vidtagits från medicinalstyrelsens sida. Jag vill icke försöka borttaga någon liten tillfredsställelse, som herr Bengtsson i Norup eventuellt kan ha av sin interpellation, men jag tror liksom herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att han härvidlag misstager sig i hög grad, då han förutsätter, att interpellationen är anledning till de åtgärder, som nu ha vidtagits. Jag är övertygad om att medicinalstyrelsen lika väl som varje annan är varmt intresserad av att vidtaga alla de åtgärder, som kunna vidtagas för att på bästa sätt ordna hithörande förhållanden. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har i sitt sista anförande framhållit, att man minst av alla kan lägga generaldirektören till last, att lokalfrågan icke redan blivit ordnad på ett tillfredsställande sätt. Och utan tvivel få vi litet var det bestämda intrycket, att den ömma punkten i hela denna debatt är, att docenten Kling vill så fort som möjligt få sitt laboratorium ordnat under självständig förvaltning och icke under medicinalstyrelsens. Men jag är övertygad om, att han icke kunde använda sämre agitationsmetoder i pressen och på annat sätt, än han tillåtit sig för att vinna det mål, som han så livligt hoppas att vinna.

Jag skall till sist, herr talman, uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet icke måtte komma att följa det råd, som en av hans partivänner, herr Björck på Göteborgsbänken, ville giva honom, då han med samma varma iver som docenten Kling önskade denna fråga löst så gott som omedelbart. Men Björck ansåg, att regeringen lugnt kunde vidtaga omorganisationen på administrativ väg. Jag hoppas, att det aldrig ett ögonblick faller herr statsrådet in att följa det rådet, utan att regeringen i stället löser denna fråga i samförstånd med riksdagen. Herr Björck framhöll såsom ett skäl, varför en omorganisation vore oavvisligen nödvändig, följande: tänk er, mina herrar, att docenten Kling måste vända sig till medicinalstyrelsen för varje utgift laboratoriet behöver göra; varje 25-öring det behöver, måste han anhålla om hos medicinalstyrelsen. Och så drog han fram ett exempel. Huru länge det dröjt att erhålla medel att inköpa apor, som docenten Kling ville inköpa. Där ser ni, säger herr Björck, huru nödvändigt det är att genast verkställa denna omorganisation. Jag frågar herr statsrådet och var och en av kammarens ledamöter: behöver det verkligen göras en omorganisation, för att en underordnad tjänsteman skall

Svar å
interpellation
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Portis.)

på kortare tid än nu kunna erhålla erforderliga penningmedel? Behöver det verkligen för den sakens skull göras en sådan omorganisation, som här fordras?

Jag tror verkligen, att det skäl, herr Björck anförde, icke är tungt vägande eller värt att fästa något som helst avseende vid. Jag hoppas emellertid, att denna debatt kommer att föranleda, att folket ute i landet lugnt och förtroendefullt kan se tiden an, övertygat om, att allt göres som göras kan för att hindra pesten och koleran att komma in och att sprida sig i vårt land.

Herr Hederstierna: Herr talman, mina herrar! I likhet med den siste talaren skall jag lova att fatta mig kort, men jag skall emellertid i olikhet med honom även hålla mitt löfte.

Att interpellanten väckte sin interpellation, förstår jag mycket väl. Den alarmartikel, som doktor Kling satte i gång, väckte naturligtvis hans oro för, att icke allt här skulle vara väl beställt, och jag förstår väl, att han då ville väcka sin interpellation. Nu har herr statsrådet redogjort för de åtgärder, som sedermera vidtagits, och interpellanten har själv förklarat, att han finner, att de största olägenheterna numera äro avlägsnade. Det enda, som divergerar, och det tycks vi vara överens om alla, när man tänker på vad som närmast föreligger, är, att interpellanten är övertygad om, att det är han, som åstadkommit detta, under det att vi andra äro övertygade om, att medicinalstyrelsen, då det blev möjligt att öppna förbindelser med Ryssland, ansåg, att man i tid borde söka vidtaga anordningar, så att detta utan fara skulle kunna äga rum.

Jag skall giva en föregående talare rätt i, att denna debatt förts utan vidare upprördhet, men här har dock fällts yttranden, som väl icke böra stå oemotsagda. När interpellanten insinuerade, att en ämbetsman under sin ämbetsutövning skulle låta leda sig av personliga sympatier och antipatier, så är det en insinuation, som, då man utslungar den från denna talarstol, innebär ett missbruk av talarstolen. Jag vill också säga, att då en därpå följande talare, herr Björck, gjorde ett anfall mot inspektören för det bakteriologiska institutet och förde de yngre vetenskapsmännens talan mot denne inspektörs lämplighet på sin plats, så var detta också ett mindre lämpligt sätt att uttrycka sig här i kammaren.

För övrigt vill jag fästa uppmärksamheten på en sak. Herr Engberg och även herr Björck talade om, att man borde avstå från att köpa serum från enskilda anstalter här i landet och blott tillverka serum på statsanstalten. Om jag icke är oriktigt underrättad, är förhållandet det, att i Tyskland finnes icke någon dylik statsanstalt, utan där tillverkas alla sera, som utexperimenterats, på enskilda anstalter, och någon olägenhet av detta förhållande har jag aldrig hört talas om.

Anledningen, varför jag begärde ordet, är emellertid, att interpellanten och flera efterföljande talare i mer eller mindre mån givit

sig in på, hur detta spörsmål slutgiltigt bör ordnas. Interpellanten sitter ju i statsutskottet, och han skall, när frågan förmodligen vid nästa riksdag eller den därpå följande riksdagen förekommer, avgiva sitt utlåtande om vad som lämpligen bör äga rum. Kan det då vara lämpligt, att interpellanten redan nu, innan resultatet av den utredning, som pågår, blivit framlagt, fattar bestämd ställning till det föreliggande spörsmålet? Är det icke skäl i att först avvakta denna utredning och se, vad den kommer att förebringa? Säkert är, att det är icke med andra kammarens traditioner förenligt, att, redan innan en anslagsfråga förelägges kammaren, man här faller yttranden och uttalar sig på ett sätt, som i något avseende kan vara bindande för prövningen av frågan i framtiden. Jag måste för min del inlägga en bestämd protest mot ett sådant förfarande.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Löfgren* i Stockholm.

Herr K a n t: Herr talman! Då jag hörde det anförande, som den ärade interpellanten höll omedelbart efter det svar, som han mottog av herr statsrådet och chefen för civildepartementet, så var det egentligen två omständigheter, som förvånade mig. Den första omständigheten var den, att interpellanten kunde taga åt sig hela äran av de åtgärder, som efter interpellationens framställande blivit vidtagna för att möta smittofaran. Det är ju en mycket stor glädje för interpellanten att sålunda kunna taga åt sig hela denna ära, men jag kan icke underlåta att, såsom ett par föregående talare, lägga någon sordin på denna interpellantens glädje, ty jag vill påstå, att de åtgärder, som av medicinalstyrelsen och vederbörande för övrigt, sedan interpellationen framställts, vidtagits för att möta smittofaran från öster, alldeles givet blivit vidtagna, även om interpellationen icke framkommit. För övrigt vill jag i detta sammanhang säga, att en hel del åtgärder voro dock vidtagna, innan interpellationen framställdes, vilket interpellanten nog också i sanningens intresse måste erkänna.

Den andra omständigheten, som förvånade mig i interpellantens anförande, var, att interpellanten så litet upphöll sig vid den sak, som han berört i själva interpellationen. I interpellationen riktar interpellanten statsrådets uppmärksamhet på smittofaran från öster och framhåller, att vi skulle vara otillräckligt rustade med sera och vaccin, men nu nämnes ingenting om bakteriologiska anstaltens lokalfråga eller byggnadsfråga. Det var emellertid den saken, som den ärade interpellanten mest uppehöll sig vid, och man kan förstå, att trots interpellationen fått den form den fått, var detta huvudsaken.

Vad nu serum- och vaccintillverkningen beträffar, hade interpellanten egentligen ingenting annat att säga, än att han ganska starkt klandrade det avtal som medicinalstyrelsen slutit med Aktiebolaget Seruminstitutet här i Stockholm för leverans av vissa sera till staten för det allmännas behov, och av det sammanhang i vilket

Svar å
interpellation.
(Forts.)

detta skedde kunde man icke få annan uppfattning, än att den ärade interpellanten förmenade, att det var ett ingrepp på det bakteriologiska laboratoriets verksamhetsområde. Jag hade knappast väntat mig detta av herr Bengtsson i Norup, som är en mycket sanningskär man. Det torde dock icke hava varit honom främmande, utan han bör hava vetat, att det bakteriologiska laboratoriet aldrig kunnat tillverka så mycket serum, som konsumeras här i landet, att det aldrig kunnat tillverka tillräckligt för att fylla vårt behov. Det synes mig, att, då vi varit utsatta för de synnerligen svåra epidemier, särskilt difteriepidemier, som vi varit på de sista åren, medicinalstyrelsen vore värd beröm i stället för klander, för att den på det sätt den gjort sört för landets behov av serum. I detta sammanhang insinuerade interpellanten, att denna åtgärd från medicinalstyrelsens sida skulle vållat statsverket en förlust på bortåt hundratusen kronor. Så har dock icke varit fallet, ty enligt det avtal som är ingånget mellan medicinalstyrelsen och Aktiebolaget Seruminstitutet betalar styrelsen kronr 1:80 per dos till institutet, och sedan säljas dessa doser för precis samma belopp. Interpellanten framhöll som något synnerligen märkvärdigt, att denna post på bortåt hundratusen kronor påförts laboratoriets utgiftsstat. Det är väl ganska naturligt, ty det är väl laboratoriet, som i sin ordning ombesörjer försäljningen av dessa sera till allmänheten. På dessa affärer förlorar staten icke ett öre. Det blir varken förlust eller vinst, det blir plus minus noll.

Men, som jag sade, huvudsaken för interpellanten i hans yttrande efter statsrådets svar och huvudsaken för de personer, som väl satt denna rörelse i gång är lokalfrågan, byggnadsfrågan. Jag hade tillfälle att litet studera denna fråga år 1917, då en motion, som förut berörts här i dag, väcktes av herr Ingvarson. Jag hade då äran att vara ordförande i andra kammarens andra tillfälliga utskott. till vilket motionen remitterades. Tillsammans med utskottets övriga ledamöter besökte jag det bakteriologiska laboratoriet och fann liksom många andra, att lokalerna voro synnerligen otillfredsställande, men trots att utskottet mycket starkt framhöll detta i sitt utlåtande och trots att, som vi själva tyckte, vi hade mycket goda skäl att anföra för ett bifall till motionen, avlogs den av kammaren med den majoritet, som herr Kjellberg omnämnt. Jag tog det som utskottets ordförande på den tiden litet hårt, men nu förstår jag mycket väl, att i det sammanhang, som motionen då förekom, kunde den icke bifallas, ty samtidigt förelåg en kungl. proposition, som var remitterad till statsutskottet och i vilken gjordes framsällning om omorganisation av hela den statsmedicinska anstalten. Den statsmedicinska anstalten bestod då av tre avdelningar, den rättskemiska, den farmaceutiska och den bakteriologiska avdelningen. Sedan skildes dessa åt, och de kallas nu för det rättskemiska laboratoriet, det farmaceutiska laboratoriet och det bakteriologiska laboratoriet samt hava uppförts var och en med sin egen stat.

Om man nu, såsom interpellanten tycks göra, anser det enda rätta vara, att det bakteriologiska laboratoriet inrym-

mes i en egen byggnad för sig, kan man väl ej annat än medgiva, att riksdagen själv genom sitt beslut 1917 medverkat till att denna fråga icke vunnit sin lösning. Vid sådant förhållande är det väl ganska orättvist, när såväl interpellanten som herr Engberg vill insinuera, att hela skulden för att bakteriologiska anstaltens lokalfråga icke är löst ligger hos medicinalstyrelsen. Herr Engberg säger, att det dock är oerhört, att anstalten efter 12 år skall hava lokaler, som äro i så miserabelt skick. På grund av den kändedom, jag har om detta ärendes behandling från år 1917, vill jag, för att icke dessa yttranden skola stå oemotsagda i protokollet, erinra om, att år 1908 gjorde medicinalstyrelsen en framställning till Kungl. Maj:t om att få övertaga veterinärinstitutets gamla lokaler för att på det sättet bereda lokaler för såväl styrelsen själv som den statsmedicinska anstalten. Emellertid hade dessa lokaler disponerats för andra ändamål, och lokalfrågan kunde därför icke lösas på detta sätt. Då gjorde medicinalstyrelsen omedelbart framställning till regeringen att tillsammans med överintendentsämbetet få utse tomt, som vore lämplig att bebyggas för ändamålet. Man bestämde sig för en tomt på norra Djurgården vid Värtan och gjorde framställning om att få uppföra nybyggnader där, men på denna framställning fingo vederbörande avslag och uppmanades att ytterligare undersöka frågan. Då gjordes den sista framställningen, som jag vill minnas, år 1913 från medicinalstyrelsen till regeringen. Det gällde då förvärvandet av en tomt i Kräftriket och om beviljande av anslag att på denna tomt få uppföra en nybyggnad. På den framställningen har regeringen icke lämnat något svar. Medicinalstyrelsen har alltså gång efter annan försökt lösa lokalfrågan på det sättet, att man finge en nybyggad uppförd för dessa ändamål.

Efter år 1913 kom sedan åter 1914. Det är, som om herrarna totalt glömt bort, att vi levat i en förfärande kristid, sedan kriget bröt ut. År 1914 sände Kungl. Maj:t ut en cirkulärskrivelse till alla myndigheter i riket, att de fingo lov att begränsa sina anslagskrav till det minsta möjliga, och det vet väl var och en, som har deltagit i riksdagens förhandlingar under de senaste åren, och särskilt borde en ledamot av statsutskottet veta det, att här har anslagen fått begränsas till det minsta möjliga. Om under dessa år, 1915, 1916, 1917 och 1918, hade framkommit en begäran om att för nu ifrågasvarande ändamål få 4 å 5 miljoner kronor beviljade, då hade nog herrarna sagt nej till denna framställning.

Emellertid, trots att det icke blev någon skrivelse från riksdagen 1917, tillsatte regeringen efter en annan framställning från riksdagen en kommitté för utredning av denna sak. Det har ju flera gånger förut under debatten framhållits, att denna kommitté verkat från 1917 till 1920. och herr Bengtsson i Norup tyckte, att detta var en oskäligt lång tid. Men mina herrar, huru många kommittéer är det icke, som arbeta tre år, innan de framlägga sitt förslag? Jag tror, att herr Bengtsson i Norup också varit med i någon sådan kommitté. Men nu är enligt min uppfattning det oerhörda i denna sak det, att medan man väntar på denna kommittés betänkande och förslag,

Svar å
interpellation.
(Forts.)

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

vill man från visst håll uppjaga en opinion i denna fråga. Det är en kär eller en klick inom en kär, som satt i gång en agitation, därför att den väntar, att lokal- och byggnadsfrågan skall lösas på ett sätt, som icke passar denna klick, men jag vill bestämt hävda den meningen, att ledamöterna av riksdagen måste stå obundna, då frågan kommer före, att man då skall kunna skärskåda denna fråga i hela dess vidd och bedöma densamma utan förutfattade meningar. Då kommittébetänkandet är avgivet, kommer givetvis Kungl. Maj:t att remittera det till vederbörande myndigheter och infordra alla yttranden, vartill omständigheterna föranleda. Då sedan ärendet är vederbörligen förberett och Kungl. Maj:t framlagt proposition i ämnet, då först är tiden inne för oss att avgöra, huru vi skola ställa oss till denna fråga, och någon förhandsopinion bör i detta avseende icke få förekomma. Kärnpunkten är emellertid — det vill jag ännu en gång framhålla — att här har en viss kär eller en viss klick velat binda riksdagen i en viktig anslagsfråga.

Herr talman! Jag har alltid varit emot all klasspolitik, och, då i detta fall uppenbarligen en klass medborgare velat driva politik för egen räkning, har jag givetvis reagerat även mot detta.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Det är ju mycket vanligt, att när det från något håll göres ett påpekande av verkliga eller befarade missförhållanden, då rusar en hel del gott folk fram och kastar sig på, icke en undersökning av var missförhållandena finnas, utan ett angrepp på den, som i bästa tro gjort detta påpekande. Jag kan i detta fall icke underlåta att vända mig mot de skarpa uttryck, som riktats emot interpellanten. Jag tror, att han gjort oss en tjänst genom att bringa denna fråga inför oss och giva anledning till denna debatt.

En av de talare, som starkast togo medicinalstyrelsen i försvar — jag vill förutskicka, att jag i mitt yttrande här icke på något sätt kommer att gå till angrepp mot medicinalstyrelsen eller dess chef — nämligen herr Kjellberg har här uttalat sin tillfredsställelse och glädje över det lugn och den objektivitet, med vilken denna debatt blivit förd. Jag vill säga, att herr Kjellbergs anförande av alla anförandena i dag har varit det, i vilket objektiviteten gjort sig minst gällande. Han gick nämligen in på personliga frågor och drog dem under debatt på ett sätt, som jag för min del icke kan underlåta att beklaga. Herr Röing gick också in på personligheter under debatten på ett sätt, som det varit mycket önskvärt, om vi kunnat lämna utanför.

Vad som givit anledning till debatten, det veta vi ju alla. Det är den skrivelse, som utfärdats av chefen för statsmedicinska anstalten. Man tyckes helt och hållet glömma, att denne även är en tjänsteman, som handlar under tjänstemannaansvar och som utan tvivel drivits av vad han uppfattat som sitt samvetes bud, då han fört fram sina anmärkningar. Man säger, att han skulle gått in till vederbörande med en framställning. Är man då verkligen säker på, att han icke redan förut provat alla dessa vägar, men blivit

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

stött tillbaka genom det motstånd, som möjligen kunnat förekomma?

Det har av herr Röing gjorts en anmärkning mot det sätt, varpå denna skrivelse avfattats, liksom mot att docenten Kling omtalade svårigheten att få serum och vaccin ifrån Paris. Ja, han har talat om svårigheterna i detta avseende, men han har icke sagt bestämt, att det är omöjligt. Han säger, att man väntar en viss kvantitet, men att sedan detta är förbrukat, är det osäkert, om vi kunna få mera, och att vi i detta fall icke kunna lita på utlandet. Han har sagt detta i den ställning, han innehar, och på grund av de svårigheter, han sett för ögonen. Skulle dessa verkligen vara skingrade, har det verkligen lyckats oss att få den kvantitet, som är behöflig, då är detta mycket lyckligt, men man kan därför icke göra någon anmärkning mot, att farhågan en gång blivit uttalad.

Vad vidare beträffar den anmärkning, som framförts av herr Röing då han talade om dessa hästar, som icke fått tillräcklig föda, varigenom de blivit olämpliga att lämna behöfliga sera, är det ju en sak för sig, huruvida ansvaret därför vilar på medicinalstyrelsen eller på folkhushållningskommissionen, men själva faktum, att leveransförmågan ifrån institutet verkligen inskränkts, är väl dock obestriddigt, och med detta faktum för ögonen får man väl säga, att de anmärkningar, som från en annan ledamot av medicinalstyrelsen framförts mot institutet såsom inkompetent att producera den önskvärda kvantiteten sera, i hög grad förlora sin udd.

De huvudfrågor, som naturligtvis stå bakom detta, äro ju såväl lokalfrågan som frågan om anstaltens organisation. Det har fällts starka ord om, att man icke skulle på något sätt föregripa resultatet av den utredning, som för närvarande pågår på detta område. Ja, naturligtvis bör man icke det göra, utan man bör avvakta detta resultat och först då det föreligger fatta det slutliga avgörandet, men man kan väl dock icke förvägra de personer, som i dessa ytterst vanskliga tider bära det direkta ansvaret gent emot de faror, som hota, och vilka känna sitt ansvar inför de svårigheter, som resa sig, att verkligen påpeka dessa direkta svårigheter för dem vid utöfvandet av deras värv.

Vi hade förra året här att behandla en stor fråga, som gällde hela vår epidemivård. Vi antogo då en ny epidemilag, som lade mycket stora bördor på såväl våra landsting som staten, då det gällde att skaffa en massa nya epidemisjukhus, vilka inom den närmaste tiden i stor utsträckning skulle byggas. Då var man icke rädd för att fatta ett beslut om mycket stora byggnadsföretag för detta ändamål, och för min del anser jag, att detta var synnerligen nödvändigt. Vi få icke försumma de sjuka vare sig i ena eller andra avseendet och allra minst i detta. Då man ser, att sådana förslag framläggas och hur samtidigt år från år man underlåter att med tillräcklig kraft understödja en sådan verksamhet som den, vilken upp bäres av statsmedicinska anstalten och som just på detta speciella område — epidemivårdens — spelar en så avgörande roll, kan man icke tycka annat, än att en viss motsättning gör sig gällande. Denna anstalts uppgift är att anskaffa de vacciner och sera,

Svar å
interpellation
(Forts.)

som användas för förebyggande och botande ändamål och som spela en den mest avgörande roll vid behandlingen av dessa sjukdomar. För detta ändamål har man icke råd att bygga hus, men samtidigt framläggas förslag om byggande av det ena sjukhuset efter det andra. Detta senare är ju alldeles riktigt, men jag anser, att då man ser detta, blir man verkligen häpen, då man sedan blir i tillfälle att besöka de lokaler, som hittills ansetts tillfredsställande och lämpliga för den anstalt, som har denna viktiga uppgift. Det har förut påpekats, huru där ser ut, och då man kommer dit och ser det, då blir man sannerligen som sagt häpen. De detaljer, som blivit anförda, kan jag till fullo bekräfta. Då jag endast en gång varit där och sammanträffat med de personer, som här äro nämnda, har jag icke någon förutfattad mening i frågan.

Ser man efter, huru frågan ligger i andra länder, icke blott i de stora länderna, där dylika institut funnits färdiga sedan lång tid, finner man, att t. ex. i Schweiz och Danmark det är ordnat på liknande sätt, och att i Norge föreligger ett förslag i sådant avseende. Då torde tiden vara kommen även för oss att snart gå till handling. Det har hänvisats från något håll till att man i de stora länderna i viss mån har använt sig av privat företagsamhet. Jag tror, att det i detta fall icke är lämpligt att göra jämförelser med de stora länderna, utan vi få väl närmast tänka på dem, som stå i samma ställning som den vi iutaga. Vi måste ju dock alltid ha en anstalt, vilken vi kunna vara säkra på, och då torde det vara lämpligt att dit förlägga hela arbetet.

Vad organisationsfrågan beträffar, är man mycket rädd för att gå in på den, och jag vill icke heller själv binda mig för någonting i detta avseende. Men jag vill säga, att den organisation, som för närvarande råder på detta område, står i bestämd strid emot vad som från de mest sakkunniga håll uttalats under ärendets föregående beredning. Ifrån universiteten, både i Uppsala och Lund, har man opponerat sig emot den ställning, som ett administrativt ämbetsverk i detta fall har över en institution, som dock har karaktären av en vetenskaplig forskningsanstalt. Ser man på andra liknande anstalter här hos oss och huru de äro organiserade, finner man icke någon motsvarighet till det för närvarande rådande förhållandet mellan statsmedicinska anstalten och medicinalstyrelsen. Om man ser på skogsförsöksanstalten, så subordinerar den ju icke under domänstyrelsen, utan har en särskild styrelse. Centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område subordinerar icke under lantbruksstyrelsen, utan den har en särskild styrelse, churu denna naturligtvis samarbetar med lantbruksakademien och lantbruksstyrelsen. För närvarande sitter jag i en kommitté, som förut behandlat lantbruksstyrelsens omorganisation och som nu håller på med fiskeriväsendet, som vi diskutera så livligt här för några dagar sedan. Då detta förslag snart framkommer, kommer det att förorda en försöks- och undersökningsanstalt på fiskeriväsendets område, en praktiskt vetenskaplig anstalt för såväl sötvattensfisket som saltsjöfisket, men icke har någon tänkt sig att lägga denna anstalt ome-

delbart under lantbruksstyrelsen eller dess chef. Lantbruksstyrelsens chef är själv med i denna kommitté, men han har icke haft någon tanke därpå. Vi vilja inrätta en styrelse, som visserligen står i närmaste kontakt med lantbruksstyrelsen, men som dock skall vara ett kollegium med det starkaste inflytandet från denna anstalt själv. För min del tror jag, att detta är den väg, man bör gå. Jag vill visserligen lika litet som någon annan binda mig härvidlag, men skulle man beträffande statsmedicinska anstaltens organisation komma till något annat resultat, vill jag säga, att detta skulle stå i bestämd strid med den rådande ordningen på andra liknande områden och även med vad som praktiseras i våra grannländer.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Beträffande det inlägg, herr Osberg gjort, då han påstår, att min interpellation var meningslös, så torde alla kammarens ledamöter och åhörarna med för resten vara överens om, att det mest meningslösa yttrande, som fällt i kammaren i denna debatt, är herr Osbergs, och det torde också protokollet en gång utvisa. Det var icke ett ord i sak utan ett samelsurium av direkt mot mig riktade anmärkningar. Det är vad herr Osberg presterat.

Så har det av andra talare gjorts ganska kraftiga inlägg, och särskilt har det talats om, att man icke skall väcka upp sensation, bacillskräcksagitation och sådant vidare. Ja, jag må säga, att detta har varit alldeles främmande för min tanke, då jag framställde interpellationen. Det var kommerskollegii kungörelse jämte den sedan, ett par dagar efteråt i pressen synliga artikel, vilken förut omnämnts, som gjorde, att jag framställde min interpellation. Men jag vågar uttala, att om en så viktig fråga, som denna icke kan lösas på annat sätt, då må man tillgripa sensation, och jag hade också tänkt säga agitation. Det ena kan lika väl försvaras som det andra, ty likgiltighet är fruktansvärd, om den drives för långt.

Då herr Kjellberg i sitt inlägg påstår, att jag blivit påverkad av läkarekåren, vill jag säga herr Kjellberg och kammaren, att jag är glad över, att kunna betyga, att när jag beslöt mig för interpellationen, hade jag icke talat med någon läkare därom eller om pestfaran. Ty tidningsnotisen var tillräcklig att bestämma mig för att väcka interpellationen. Jag visste icke en gång då vad chefen för anstalten hette. Jag kände honom icke personligen, utan har först sedan blivit bekant med honom. Är det herr Kjellbergs tanke, att jag blivit påverkad av denne eller dessa läkare, vill jag taga honom ur denna villfarelse.

Vidare riktade sig herr Kjellberg mot läkarkåren. Det är en sak, som enligt min mening ligger utom ämnet, och som jag icke har någon anledning att gå in på. Det får bli en sak mellan läkarkåren och herr Kjellberg. Det är i alla fall 300 läkare eller något därutöver, som här uttalat sig, och det har väl ändå någon betydelse. Det är väl icke heller här fråga om någon klick — såsom någon uttryckte sig — som endast har intresse av att komma åt en viss per-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

son. Jag skulle mycket misstaga mig på vår mycket aktade läkarkår, om orsaken till namnunderskrifterna i detta fall varit, att vederbörande ville, såsom herr Kjellberg påstår, få chefen för medicinalstyrelsen ur vägen. I varje fall fanns ingen tanke därpå hos mig, då jag framställde interpellationen.

Jag skulle vidare vilja säga några ord till herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Han lade för det första i min mun ett oriktigt ord — vilket han också erkände kanske icke vara det samma, som jag fällt — då han ville göra gällande att jag sagt, att naturligtvis måste först alla dessa åtgärder vidtagas, innan svaret lämnades. Jag erinrade blott om, att interpellationen kunde anses hava bidragit till att dessa åtgärder verkligen vidtagits, och det vill jag icke taga tillbaka. Jag har icke gjort något bestämt uttalande i det avseendet men jag har sagt, att det kunde ligga nära till hands att tro, att så är fallet.

Då vidare herr statsrådet påstod, att interpellationen skulle hava blivit tidigare besvarad, ifall jag varit färdig, vill jag erinra herr statsrådet om, att i morgon är det två månader, sedan jag framställde min interpellation, och under den tiden har jag icke varit hindrad mer än två dagar, på grund av en resa, annars har jag varit beredd vilken dag som helst. Detta ställer kanske saken i någon annan dager, än herr statsrådet framställt densamma.

Så säger vidare herr statsrådet, att jag borde kunna förstå, att då en kommitté arbetar med frågan, det icke är lämpligt att framställa en interpellation med begäran om denna stora anstalts utformning, innan kommittén blir färdig med sitt arbete. Jag vill då erinra herr statsrådet om, att min interpellation riktar sig till läget för pest- och kolerafaran för dagen och jag frågar: »Är herr statsrådet villig att ofördröjligen låta verkställa en grundlig undersökning på området och, om förhållandena ej kunna anses tillfredsställande vidtaga omedelbara betryggande åtgärder?» Det är alltså med avseende på pesten och koleran, frågan framställdts, och jag anser, att jag borde kunna få fråga om detta utan att behöva taga någon som helst hänsyn till kommittén, vilken, såvitt jag vet och såsom jag i min interpellation sagt icke haft i uppdrag att ordna denna fråga. Det torde bäst bevisas därav, att denna kommitté sedan i höstas icke haft något sammanträde, förrän nu.

Då vidare herr statsrådet, såvida han åsyftade mig, hänvisade till, att en statsutskottsledamot — även övriga talare ha slagit ganska kraftigt på den strängen — icke bör binda sig i anslagsfrågor för framtiden, får jag vädja till det stenografiska protokollet, om där finns ett ord av mig om några nybyggnader eller om några miljoner, som härtill behöfve anslås. Jag har endast sagt, att jag vädjade till regeringen, att när detta kommittéutlåtande inkommer låta andra yttra sig, som möjligen kunna hava en annan mening än det ämbetsverk, som här är i fråga. Det tror jag vara riktigt, om man skall få den rätta synen på det hela. Vidare sade jag, att jag hoppades på en tillfredsställande lösning med lokaler och att anstalten skulle

få en självständig verksamhet. Detta kan väl ändå ordnas, utan att man behöver anslå miljoner.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

I detta sammanhang vill jag säga till herr Hederstierna, att då han här inlägger en protest mot mig, för att jag binder mig för stora utgifter, vilket jag alls icke gjort, jag för min del protesterar mot att en ledamot kommer fram med dylika beskyllningar som han icke kan stå för.

Herr Röing tyckte, att jag borde ha gjort mig underrättad hos medicinalstyrelsen eller vederbörande, innan jag framförde min interpellation. Ja, herr Röing, jag vill visst icke på något sätt ha erkännande för att dessa åtgärder blivit vidtagna om jag nu också känner en viss tillfredsställelse över att så skett. Jag kan mycket väl avstå ifrån äran av att ha varit en anledning till, att dessa åtgärder äro vidtagna och överlåta den på herr Röing eller herr Kant. Var så god och tag den! För mig är huvudsaken, att åtgärder äro vidtagna, och i vilket sammanhang detta står till min interpellation betyder ju intet. Den, som emellertid något närmare följde med, när jag läste upp, huru det dag efter dag tillgång, sedan interpellationen framställdes — med början fyra dagar efter interpellationens framställande — kan ju göra sina reflexioner. Ja, så försäkrade för övrigt herr Röing och även andra, som här uttalat sig, att det blivit lika bra, om interpellationen icke kommit fram, och de menade, att medicinalstyrelsen hade nog ändå tagit itu med denna sak. Jag vill påminna herrarna om, vilket icke vederlagts i statsrådets svar, herr Klings påstående därom, att anstalten icke var beredd att möta faran. Jag behöver blott erinra om Rysslands nära granskap till Sverige och att, enligt kommerskollegii kungörelse, pesten finnes i Ryssland, samt om de nära förbindelserna mellan vårt land och Ryssland. Antag ett ögonblick, att pesten kommit hit! Då hade kanske herrarna icke tagit en så hög ton, som herrarna här i dag gjort för att bestraffa mig, därför att jag väckt frågan på tal.

Sedan sade herr Hederstierna, att jag icke hade rätt att från denna talarstol angripa ämbetsmännen. Jag vädjar återigen till det stenografiska protokollet, om jag nämnt ordet ämbetsmän eller, mycket mindre, någon viss ämbetsman. Jag har i detta fall endast uttalat mig om själva saken och ett ämbetsverks ställning till detsamma, och även det torde herr Hederstierna ge mig rätt till.

Herr Kant yttrade med avseende å de privata köpen, att den statsmedicinska anstalten aldrig kan tillverka så mycket serum, som det behövs. Huru vet herr Kant det? Jag har en annan uppfattning. Men i varje fall, om vi ha en statsanstalt, är det väl icke blott meningen att ha den att peka på, då man där med samma personal och samma attiraljer ungefär och blott bättre plats och tidsenliga lokaler kan tillverka hela vårt behov. Jag vill uppmana herr Kant att bevisa motsatsen. För övrigt skall jag upplysa herr Kant, att det privata företag, som här blivit omnämnt, tillkom år 1917 såsom ett exportföretag och icke för att tillgodose landets behov av serum. Man bör väl i alla fall taga reda på verkliga förhållandet, innan man

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ger sig till att klandra andras uttalanden. Då herr Kant här talade om förlusten i detta fall vågar jag påstå, att från sakkunnigt håll uppgivits, att tillverkningspriset, som före kriget var 94 öre per dos nu höjts till något över 1 kr. Priset är 1 kr. 80 öre, som man får betala vid det privata företaget, och om herrarna räkna efter vad mellanskillnaden går till, undrar jag, om icke herr Kant liksom jag kommer upp till en förlust på bortåt 100,000 kr. Sedan kan man kalla det förlust eller försummad förtjänst. Det är likgiltigt vad namn det har. Skola vi emellertid ha anstalten utvidgad för att tillgodose behovet, behövas icke därför ökade utgifter för personal och attiralj.

Med detta vill jag till sist hava sagt, att orsaken, varför jag framställt interpellationen, är den, att jag därtill drivits av rena bevekelsegrunder och icke gått någons ärenden, utan gjort det med tanke på svenska folkets hälsa och för att vi må kunna möta de faror, som möjligen nå våra kuster och vårt land.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Svensson: Med anledning av herr Bengtssons i Norup senaste yttrande anser jag mig nödsakad att påpeka, att då jag i mitt svar på hans interpellation framhöll, att den omständigheten, att förslag om den statsmedicinska anstaltens framtida organisation vore att vänta vore ett hinder för att från min sida det tages i någon ställning till den frågan, så förebrådde herr Bengtsson mig, att jag kröp bakom en kommittés rygg, och sade, att det var mycket bra att kunna göra det. Detta föranledde mig i min tur att fråga, om herr Bengtsson ansåg, att jag i detta avseende kunde handla på annat sätt och om jag med föregripande av denna utredning skulle ha kunnat vidtaga några åtgärder i detta avseende. Jag konstaterar, att interpellanten blivit mig svaret skyldig på den frågan.

Herr Gullström: Genom själva min tjänst torde jag vara i tillfälle att lämna vissa upplysningar av saklig art, och därför har jag antecknat åtskilligt under denna ganska uttänjda debatt, vilken ifrån att ursprungligen hava avsett baciller kommit över till mikroskop, serum, apor och mera sådant. Nu har jag emellertid måst stryka åtskilligt av detta. Det allra viktigaste, som det är någon betydelse att andraga, skall jag hålla mig till, för att jag icke allt för mycket skall trötta de kvarvarande kammarledamöternas tålmod.

Jag ber då först och främst få nämna en sak, som tycks vara ganska viktig, även om jag därvidlag riskerar att i någon mån fördärva interpellantens tillfredsställelse med det goda resultat av hans åtgärd. Alla dessa åtgärder, som av medicinalstyrelsen vidtagits just i det omtalade syftet, hava icke vidtagits på grund av doktor Klings skrivelse eller den därav föranledda interpellationen. Det har redan av en talare antytts, att så icke är fallet, och jag ber att få på det bestämdaste understryka det faktum, att samtliga sådana åtgärder av någon betydelse, vilken under tiden närmast efter interpel-

lationens framkomst vidtagits, voro planlagda långt förut och delvis under arbete, delvis var deras slutförande uppskjutet i väntan på börjande sjötrafik österifrån, vid vars början de avsågos vara klara. Genom interpellationen har — det är mycket möjligt — i någon mån avslutandet av dessa arbeten påskyndats; deras slutförande har något mera, än man annars tänkt sig, förcerats för den genom interpellationen något uppjagade orons stillande. Av den orsak, som nyss nämndes, att seglationen icke börjat, hade man annars ansett det vara relativt god tid.

Svar på
interpellation
(Forts.)

Herr Björck omnämde statslaboratoriets ekonomi. Ja, det är också en ganska viktig fråga, som delvis ligger bakom hela detta bråk. Jag vill dock säga, att det ligger mycken överdrift i det exempel på sådana svårigheter, som av herr Björck anfördes, att statslaboratoriet fått vänta för länge på de apor, som skulle användas för vissa provs verkställande. Nu förhöll det sig så, att man behöfve undersöka sammanhanget mellan sömnsjuka och barnförlamning, för att kunna avgöra, om ett anslag, som för sistnämnda ändamål var tillgängligt, kunde få anlitas vid inköpet av apor. Och då någon så förfärligt stor brådska i verkligheten icke förelåg, rådfrågade medicinalstyrelsen sitt vetenskapliga råd, som för tillfället var sjuk, men som lämnade sitt svar, så snart han kunde. Doktor Klings skrivelser med förslag om köp av apor kom in den 22 januari och svaret från vetenskapliga rådet den 4 mars. Fyra dagar senare var medicinalstyrelsen färdig med sin framställning, alltså den 8 mars. Det förflöt alltså icke någon nämnvärt lång tid däremellan.

Beträffande laboratoriets ekonomi vill jag vidare säga, att här föreligger en ambitionsfråga för doktor Kling, som gärna vill sköta allt så självständigt som möjligt. Frågan är dock, om detta alltid kan vara så nyttigt. Kan kammaren över huvud taget gilla den principen, att varje vetenskapsman, hur intresserad han än må vara av sin vetenskap, skall få tillfälle att ensam bestämna över den institutions ekonomi, som han förestår? Jag undrar, om det icke därvidlag kan vara nyttigt att ha en förvaltande myndighet, som kan ha ett ord med i laget. Därigenom kan man nog vänta mindre ensidighet och en mera allmänekonomisk förvaltning. Jag tror därför icke, att det är alls olämpligt, att laboratoriet även beträffande ekonomien fortfarande sorterar under medicinalstyrelsen, så länge de kunna komma att samarbeta.

Herr von Sneidern nämnde, att det serum, som tillverkats, blivit försämrat genom kristidsutfodringen av hästarna i statsbakteriologiska anstaltens stall. Den frågan har ju förut berörts i dag, om än icke så grundligt. Men jag bör kanske meddela att, utom den nödtvungna utfodringen med melass och cellulosa-foder, hade hästarna under den värsta kristiden en foderstat på ungefär $\frac{9}{10}$ kg. havre, 0,3 kg. havrenudlar och närmare 6 kg. hö. Det är ändå icke någon så dålig utfodring för hästar som mestadels stå i stall.

Vad vidare laboratoriets lokaler beträffar, vill jag dock erinra, att de icke äro så synnerligen gamla. De godkändes år 1913 av laboratoriets dåvarande föreståndare, professor Pettersson. Det är

Svar å
interpellation.
(Forts.)

dock icke så många år för en dylik institution. Jag vill gärna medge, att inom densamma tillämpad vetenskap haft en ganska kraftig utveckling både under kriget och under den närmast föregående, som förflutit, sedan lokalerna avsynades. Men å andra sidan har väl ändå icke denna utveckling varit så stor, att icke lokalerna med den tillökning av två rum, som skedde år 1918 och med de reservlokaler, som disponeras på andra håll, fortfarande borde kunna vara åtminstone någorlunda brukbara.

Vad lokalutrymmet beträffar, bör väl rättvisligen också omnämnas ett förhållande, som förut ej berörts. På laboratoriet hava föreståndaren och hans närmaste biträde rättighet att såsom privataffär utföra vissa prov, särskilt Wassermanns syfilisprov. För insände läkaren blodprov till anstalten, som utförde undersökningen enligt av medicinalstyrelsen godkänd taxa. Nu ha föreståndaren och hans medhjälpare i ett av rummen ordnat mottagning av ifrågavarande patienter, något som kanske får anses innebära, att lokalutrymmet icke är fullt så knappt, som säges i doktor Klings skrivelse.

Beträffande serumtillverkningen nämnde herr Bengtsson i Norrup vidare, att påståendet, att statslaboratoriet icke skulle kunna leverera serum i tillräcklig mängd, icke var bevisat. Beklagligtvis är det emellertid ett faktum.

Interpellantens tal om 100,000 kronors förlust genom serumköpet från Sv. Seruminstitutet synes vara en fullkomlig fantasi. Andra talare hava redan bragt den saken på tal, varför jag trodde, att den nu skulle vara tillräckligt klarlagd. Men så tyckes av outgrundlig anledning icke vara fallet. Saken är ju den, att genom avtal med svenska seruminstitutet, som efter order från medicinalstyrelsen själv distribuerar sitt serum och själv bekostar frakten, varigenom staten också tjänar på denna leverans, detta serum för ett pris av 1 krona 80 öre vilket pris av medicinalstyrelsen debiteras. Så vitt man har sig bekant, kan statslaboratoriet icke leverera serum för detta pris. Visserligen är det svårt att exakt visa detta, emedan difteriserumtillverkningen hittills icke bokförts för sig, men allt talar för att så förhålla sig. Viss ändring av bokföringen i denna del torde emellertid komma att vidtagas.

Då nu så är, att statens självkostnadspris överstiger det pris av 1 krona 80 öre, som svenska seruminstitutet debiterar, så borde det väl innebära ekonomisk vinst för staten att köpa difteriserum från svenska seruminstitutet.

Som av flera talare redan påpekats — torde allt detta bråk ytterst bero på föreståndarens för statslaboratoriet åstundan att undkomma det enligt hans mening olämpliga förmynderskapet under medicinalstyrelsen. Kanske föreligger också en önskan att föregripa resultatet av en kommittéutredning, som man väntar icke skall komma att gå i en sådan riktning, som vederbörande föreståndare för laboratoriet kan godkänna. Nu är det ju ofta på det sättet, att, då en kraftig hand griper in, såsom nu gjorts i ledningen av medicinalstyrelsen, under vilken laboratoriet sorterar, kan det emellanåt

kännas obekvämt för en och annan. Jag tror, att så är fallet härvidlag, och detta har även tagit sig rätt så tydliga uttryck.

*Svar á
interpellation.
(Forts.)*

Laboratoriets självständighetssträvan innebär emellertid ej endast, att det vill sköta sin ekonomi själv, utan det vill helt och hållet ställas fritt från medicinalstyrelsen. Jag nämnde i mitt första anförande, att — som doktor Kling väl känner — medicinalstyrelsens chef icke alls har något emot att från styrelsen avskilja viss del av laboratoriets verksamhet. Men den diagnostiska anstalten måste därvid utgöra ett undantag.

Vi måste göra klart för oss, vad ett fränskiljande av denna egentligen innebär. Låt oss göra en jämförelse. Om en affärsman, en engrosist, inrättar sitt privatkontor i staden mellan broarna, tror då någon av herrarna, att han som sin närmaste man, vare sig frivilligt eller nödtvunget, vill anlita en person, som innehar anställning hos en annan engrosfrima exempelvis på norr? Eller tror någon, att en departementschef skulle finna sig i att sitta vid Myntet och ha sin expeditionschef långt ned på söder? Något sådant är ju fullkomligt otänkbart.

Det råder samma förhållanden mellan medicinalstyrelsen och det diagnosiska laboratoriet. Vid vissa tider, då det uppstår allvarliga epidemier, är det av den allra största betydelse, att intimt samarbete mellan medicinalstyrelsen och laboratoriets föreståndare ordnas, så att medicinalstyrelsen kan oabrutet följa de undersökningar, som göras på laboratoriet.

Och hur skulle det bli, om — som väl sannolikt avses — bekämpandet av smittosamma sjukdomar helt eller delvis skulle läggas under statslaboratoriet? Detta skulle förutsätta en betydande omläggning av vårt medicinalväsen. Om medicinalstyrelsen komme att dirigera en tjänsteläkare till viss plats, kunde samtidigt ordertidigt komma från bakteriologiska laboratoriets ledning, att han skulle fara till en annan, en dualism, som kunde bli farlig nog.

Som av flera talare i dag framhållits torde det nog vara klokast att för närvarande ej allt för djupt inlåta sig på denna administrativa fråga. Först när densamma efter kommittébetänkandets framläggande blivit ordentligt utredd, kan därvid något resultat av värde vinnas. Då kan riksdagen i lugn bilda sin mening.

Kanske vågar man hoppas, att doktor Lindhagens förut omnämnda obehärskade skrivelse skall öppna ögonen på en och annan, och ge en antydning icke blott om det sätt, varpå denna kampanj mot medicinalstyrelsen förts utan även om de därvid anförda argumentens utomordentliga svaghet.

Herr Osberg: Herr talman! Märkvärdigt är det, att herr Bengtsson i Norup tager illa upp, det även andra kammarledamöter intresserar sig för föreliggande fråga och vidrör hans ståndpunkt. Men må han gärna få beteckna mitt anförande som svammel, ty det bryr jag mig icke om. Jag skall återkomma till det senare.

Den kontenta, som jag fått av det resonemang, som förts i dag.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

är, att lokalerna i stort sett äro otillfredsställande. Det är den egentliga huvudfråga, varom vi rört oss. Jag vill då fråga herr Bengtsson i Norup, som ju anser sig vara en statsman och en mycket stor sådan, varför han icke sett detta förut? Då nöden och faran står för dörren, kan ju vem som helst se den, så att det ligger intet berättigande i, om herr Bengtsson i Norup tror sig kunna lösa detta svåra spörsmål och därigenom rädda landet, ty att säga, att det är herr Bengtsson i Norup, som räddat landet från pestfaran, är svammel, om något skall vara det. Det är väl ändå riksdagens och regeringens sak att ordna den saken.

Det har förut av en talare påpekats, att numera avlidne riksdagsman Ingvarson långt förut bragt denna fråga på tal, men då ville icke riksdagen gå med på några åtgärder. Att nu komma med beskyllningar mot den nuvarande medicinalstyrelsen att icke hava vidtagit några åtgärder, har intet berättigande. Jag har icke gjort mig till talesman för medicinalstyrelsen, ty den kan svara för sig själv, och det har varit en verklig glädje att finna den hava givit herr Bengtsson i Norup svar på tal.

Det försvar, som herr von Sneidern ville ge herr Bengtsson i Norup, kan jag icke tillmäta något större värde, då han går ned och ser på förhållandena i stallet o. s. v. Vi ha ju djurskyddsföreningar här i staden. Varför hava icke de gjort sitt inflytande gällande för att råda bot på dessa bedrövliga förhållanden? Varför resonera om här, huruvida medicinalstyrelsens hästar varit undernärda? Sågo vi icke alla, som gingo här på gatorna i Stockholm under kristiden, hur hästarna knappast kunde gå för sig själva? Under debatten har det också framkommit, att medicinalstyrelsen gjort vad den kunnat för att få foder åt sina hästar.

Väger man de argument, som försvara herr Bengtssons i Norup ståndpunkt, äro de ganska svaga. Då herr Artur Engberg resonerar om hästskötsel, får jag verkligen lov att säga, att jag icke har mycket tillit för hans förståelse av den saken. Hans stora förstånd kanske räcker till för något annat, men då han ger sig in på hästskötsel, tror jag icke, att vad han säger kan tillmätas någon särskild betydelse. Jag har med mitt ringa förstånd sökt utforska den stora statsmannatanken i hans anförande, men icke kunnat finna någon sådan.

Herr K a n t: Ja, herr talman, jag hade icke tänkt besvara kam-maren och ytterligare taga tiden i anspråk vid denna sena timma, men jag blev direkt uppfordrad av interpellanten, och jag kan ju icke underlåta att ge honom svar på den fråga, han framställde till mig.

Interpellanten ifrågasatte, att den av mig lämnade uppgiften, att bakteriologiska laboratoriet icke skulle kunna tillverka tillräckligt med serum för landets behov, icke skulle vara riktig. Jag vill då säga herr Bengtsson i Norup, att jag är i den lyckliga situationen att kunna stödja mig på officiella handlingar, när jag lämnade dessa uppgifter. Som bekant utsåg medicinalstyrelsen år 1919 särskilda dele-

garade för att undersöka huru bakteriologiska anstalten skött diltteriserumtillverkningen. Den åtgärden var föranledd av det bekanta tetanusförgiftningstallet, som herr Bengtsson i Norup nog känner till. Dessa sakkunniga konstaterade, att, sedan anstalten år 1909 började tillverka sera, intet användbart serum erhöles förr än 1912. Därefter tillverkades serum 1912—1919 men aldrig i tillräckliga kvantiteter, och ganska grava anmärkningar framställdes mot beskaffenheten av det serum, som anstalten förde ut. 1918 var det en mycket svår epidemi. Bakteriologiska laboratoriet var ålagt att hava en reserv av 20,000 portioner serum på lager, men denna reserv hade laboratoriet aldrig lyckats komma upp till. Då träffade medicinalstyrelsen avtal med Aktiebolaget Seruminstitutet om leverans av 35,000 flaskor serum, varjämte aktiebolaget skulle hålla ytterligare 35,000 flaskor i reserv. Det var i januari 1919. Dessa 35,000 flaskor, vilket såsom förut påvisats var mer än bakteriologiska anstalten kunnat tillverka, voro förbrukade redan i juli 1919. Då tvingades medicinalstyrelsen att träffa nytt avtal med Aktiebolaget Seruminstitutet. Detta måste väl anses vara en klok och förutseende handling, och den måste vara bra förblindad, som av denna anledning kan beskylla medicinalstyrelsen för att hava handlat otillbörligt i detta hänseende.

Medan jag är inne på denna serumtillverkning vill jag också angående priset på serum säga, att det var innan avtalet ingicks med Seruminstitutet som priset höjdes till 1 krona 80 öre per dos. Det hade skett för att kunna i någon mån täcka de förluster, som uppstått på bakteriologiska laboratoriets serumtillverkning. När sedan avtalet slöts med Aktiebolaget Seruminstitutet, var det klart, att man skulle bestämma samma pris på dess tillverkning, som bakteriologiska laboratoriet fick för sitt serum.

Jag vet icke, varifrån herr Bengtsson i Norup fått sina uppgifter i detta ämne eller vilka krafter det är, som satt herr Bengtsson i Norup i rörelse för denna sak, men jag vill påstå, att det icke varit några högre makter, som lett hans steg. utan jag tror tvärtom, att han öst ur ganska ockulta källor.

Herr Bengtsson i Norup: Då jag begärde ordet var det i anledning av herr statsrådets och chefens för civildepartementet yttrande, att jag blev honom svaret skyldig men jag vågar ännu en gång erinra om vad jag läste upp, att min interpellation icke gällde den nya anstalten och den nya organisationen utan den gällde de viktiga och nödvändiga åtgärder, som omedelbart behövde vidtagas för att möta pest- och kolerafaran, och det tror jag ändock, att herr statsrådet med medicinalstyrelsens hjälp kunnat vidtaga åtgärder tidigare än som skett.

Nu har det sagts här, att de nuvarande lokalerna äro godkända av den förre chefen för anstalten. Ja, det är riktigt, men endast som provisorium. Det skall ingen människa inbilla riksdagen, att en på detta område sakkunnig chef skulle kunna vara tillfredsställd med att hava djuren fem trappor upp och med en lukt och stank i burarna, som är alldeles olidlig. För övrigt har det erkänts i medicinalstyrelsens senaste skrivelse, att rummen behövde fördubblas till an-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
i interpellation.
(Forts.)

talet. Det är nu fjorton rum, men i den nya anstaltens lokaler lär det vara nära dubbelt så många.

En annan sak är det också jag vill vidröra — vilket jag skulle vilja säga till herr Gullström — nämligen att när han betonar nödvändigheten av att medicinalstyrelsen står i kontakt med denna anstalt, så torde herr Gullström icke förneka, att det ock är viktigt, att anstalten står i kontakt med sina avdelningar, så att man icke behöver löpa staden runt, innan man kommer till de olika avdelningarna. Det torde också vara något att tänka på.

Vidare är det sagt, att det nu är bevisat — både herr Gullström och herr Kant hava betonat det — att landets behov av serum icke kan fyllas av statsmedicinska anstalten. Jag vill då ytterligare anmärka, vad jag yttrade, att om den hade fått tillräckliga lokaler och tillräckliga anordningar, så skulle med samma personal och samma attiralj som nu, man hava kunnat tillgodose landets behov, och det står jag för.

Då det nu också anförts av herr Gullström och för resten också av någon talare förut, att det icke går an att göra anstalten självständig, så hänvisar jag till vad som gjorts i Danmark och Norge, där motsvarande anstalter skötas självständigt. Att det då skulle vara otänkbart att sköta den självständigt här, kan jag icke fatta. Särskilt vill jag framhålla, att chefen för socialdepartementet i Norge i en proposition gjort gällande, att laboratoriets direktör bör ha en fristående ställning, så att han själv skall kunna avge budgetförslag, som sedermera insändes till socialdepartementet genom medicinalstyrelsen. Beviljade anslag disponeras av direktören utan inblandning av medicinalstyrelsen. Om ett anslag behöver överskridas, skall framställning härom i god tid inlämnas till socialdepartementet. I Danmark är saken ordnad på ungefär liknande sätt som i Norge.

Till herr Osberg vill jag endast säga, att han vederlade sig själv, då han först sade, att interpellationen var meningslös, och till sist frågade, varför jag icke kommit med den förr.

Herr Kjellberg: Endast en kort replik i anslutning till några yttranden, som här blivit fällda.

Jag har icke kritiserat interpellationen, och jag har ej heller kritiserat doktor Klings skrivelse. Jag har knappast omnämnt den i mitt förra anförande, därför att jag visste, att den skulle bli både granskad och citerad från andra håll. Vidare vill jag påpeka, för att icke något missförstånd skall uppstå, att jag nyligen besökt statsmedicinska anstalten, både laboratoriet och stallarna, och jag framhöll i mitt anförande, att frågan befinner sig i högst betänkligt läge. Jag framhöll vidare, att det icke alls var meningen att fritaga medicinalstyrelsen från ansvar härvidlag, utan mitt anförande gick huvudsakligen ut på att påvisa några av de symptom, som kommit fram vid frågans framförande utanför riksdagen.

Då det här anmärkts mot mig, att jag uppträtt personligt, vill jag säga, att det vore underbart, om man icke skulle ha rätt att omnämna författaren till en skrivelse, som inlämnats till regeringen i

Svar å
interpellation.
(Forts.)

lördags, just sedan det blivit allmänt bekant, att denna interpellationsdebatt skulle äga rum i dag. Det var icke någon tillfällighet, att den stora skrivelsen av 300 läkare, vilken jag blott omnämmt, jämte herr Lindhagens skrivelse framkommit strax före denna debatt.

Jag har tagit mig friheten opponera mot vissa uttryck, som i en offentlig, till regeringen ingiven skrivelse använts i denna strid mot medicinalstyrelsen och särskilt mot dess chef, och jag framhöll, att det var ganska nödvändigt, att dessa yttranden kommo in i kammarens protokoll i samband med hela frågans behandling. Till sist vill jag erinra därom, att jag uttryckte min tillfredsställelse med att denna debatt kommit till stånd, ty jag tror, att det haft sin bestämda nytta med avseende på det ärende, vi i dag avhandlat, och allra sist vill jag erinra därom, att jag för min del icke tog bestämd ställning till, men uttryckte min sympati för en sådan organisation, varigenom den statsmedicinska anstalten finge en betydligt friare och såvitt möjligt självständig ställning.

Detta blott för att rätta några av de yttranden, som riktats mot vad jag anfört.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag har begärt ordet för att göra en vördsam hemställan, om det icke vore lämpligt att avsluta denna debatt. Interpellanten har naturligtvis haft fog för att framställa sin interpellation, då han hyste farhågor för, att vårt land icke vore berett, därest pestfara eller kolera skulle utbryta inom detsamma, och vi ha blivit lugnade av det svar, som vi fått från regeringsbänken. Sedermera har debatten rört sig om en fråga, som synes mig böra stå utanför riksdagen, ty riksdagen är icke ett forum, inför vilket en strid mellan underordnade och överordnade inom våra ämbetsverk bör utkämpas. Diskussionen har gällt en strid mellan några läkare och deras överordnade i medicinalstyrelsen, och det förefaller mig, som om den gått utanför de gränser, inom vilka riksdagen bör röra sig. Dessutom ha personliga angrepp och motangrepp gjorts, vilka icke varit hedrande för deras upphovsmän och som varit mindre angenämt för oss andra att åhöra. Jag vågar därför, herr talman, göra en vördsam hemställan till herrarna, om det icke vore skäl att avsluta denna debatt som urartat till en personlig, sårande ordstrid.

Herr Hederstierna: Jag begärde ordet, då herr Bengtsson i Norup bestred, att han fällt de yttranden, jag tillagt honom. Det skall bli mig ett nöje att tillsammans med honom studera det stenografiska protokollet och konstatera vem av oss två, som har rätt. I ett avseende har han själv dementerat sig, då han säger, att han blott påyrkat, att anstalten skulle bli självständig. Men är icke detta att inlåta sig på organisationsfrågor.

§ 3.

Herr Lovéns *m. fl.* på kammarens bord liggande motion, nr 451, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 32—34, statsutskottets utlåtanden nr 8 A, 8 B, 60 A och 60 B, jordbruksutskottets utlåtanden nr 62—65 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 17.

§ 5.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 416, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m., nämligen:

- nr 452, av herr *Pettersson* i Södertälje;
- nr 453, av herr *Nylander*; och
- nr 454, av herr *Hansson* i Gårda m. fl.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 6.

Herr talmannen gav härpå ordet till herr vice talmannen, som yttrade: Jag ber att få hemställa, att på föredragningslistan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden må först uppföras statsutskottets utlåtande nr 8 A och därefter statsutskottets utlåtande nr 8 B och att sist på föredragningslistan må uppföras statsutskottets utlåtanden nr 60 A och 60 B i nu nämnd ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

från statsutskottet:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av medel till hjälpverksamhet bland svenska undersåtar, huvudsakligen bosatta i Ryssland och Tyskland, vilka i anledning av världskriget kommit i nödläge;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning av de enligt reglementet för arméns avlöning under fred i vissa fall utgående dagtraktamenten; och

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förhöjning av dagtraktamenten till personal vid marinen vid vissa kommenderingar och förrättningar; samt

från bankoutskottet:

nr 174, angående vissa framställningar rörande pensionen och understöd; och

nr 175, angående utredning rörande program för den närmaste framtiden för svensk finanspolitik.

§ 8.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 52 regeringsformen samt §§ 33, 34 och 38 riksdagsordningen;

nr 36, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 19 riksdagsordningen; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen jämte två inom riksdagen väckta motioner;

statsutskottets utlåtande, nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 mom. 3 och § 18 i förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 49 och 165 §§ lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse och dels lag om visst undantag från tillämpningen av 49 § 1 mom. och 165 § 1 mom. sistnämnda lag; och

nr 43, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående ytterligare anslag för utarbetande av personregistret till riksdagens protokoll för tiden 1809—1866;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, dels ock i anledning därav väckta motioner;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 17 mom. 7 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om medling i arbetstvister m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § utsökningslagen;

nr 29, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av en provisorisk lag rörande statskontroll över trustar och andra monopolistiska sammanslutningar inom industri och handel;

Svar å
interpellation.
(Forts.)

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1818 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i lagen den 29 maj 1896 angående blindundervisningen;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förhindrande av viss tendens i undervisningen vid statsunderstödda skolor;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herr Viklunds i Oviken motion, nr 90, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående byggande av en statsbana från Svenstavik till Mattmar eller annan punkt å den jämtländska tvärbanan; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts memorial, nr 10, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av herr Hages motion, nr 311, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående bostadsransonering, skatt å överloppsrum eller liknande anordningar.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Sjölander</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 28 april,
» <i>Andersson</i> i Linköping	» 7 » » » 28 »
» <i>Borggren</i>	» 7 » » » 28 »
» <i>Wiklund</i> i Brattfors	» 3 » » » 28 »
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 3 » » » 28 »
» <i>Pettersson</i> i Södertälje	» den 28 april,
» <i>Molin</i> i Dombäcksmark	» 13 dagar fr. o. m. » 29 »
» <i>Bärg</i>	» den 28 april,
» <i>Karlsson</i> i Nynäshamn	» 8 dagar fr. o. m. den 28 april,
» <i>Svensson</i> i Långelanda	» 11 » » » 28 »
» <i>Persson</i> i Björsbyholm	» 10 » » » 29 »
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» 6 » » » 29 »
» <i>Jönsson</i> i Revinge	» 2 » » » 28 » och
» <i>Svedberg</i>	» 3 » » » 29 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6,53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.